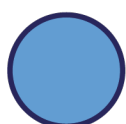

Verkennd onderzoek naar de voorwaarden voor een
veilige opvang van dak- en thuisloze lhbtq+'ers in
Amsterdam

Oktober 2022

Eva Klooster, Ewoud Butter & Rodrigo Consalez Alvarez

Klooster
onderzoek & advies

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1 Inleiding	2
Onderzoeksvraag	2
Aanpak	2
Leeswijzer	3
2. Situatieschets dak- en thuisloze lhbtq+-personen	5
Inleiding	5
Oorzaak dak- en thuisloosheid lhbtq+'ers	6
3. Amsterdams beleid om dak- en thuisloze lhbtq+ personen op te vangen	8
4. Ervaringen elders	11
4.1. Ervaringen met lhbtq+- opvang in Utrecht en Den Haag	11
4.2. Ervaringen met lhbtq+- opvang in het buitenland	13
5 Antwoorden op de onderzoeksvragen	16
5.1 Opvang jongvolwassenen	16
5.2 Opvang volwassenen	20
5.3 Basisvoorwaarden voor inclusieve(re) opvang	23
5.4 Specifieke opvang nodig?	26
6 Samenvattende conclusies en aanbevelingen	29
6.1. Samenvattende conclusies	29
6.2. Aanbevelingen	31
Bijlage: Literatuur	34
Bijlage: Respondenten	39
Bijlage: Amsterdamse voorzieningen voor dak- en thuislozen	40
Bijlage: Eindnoten	44

1 Inleiding

"In Amsterdam moet iedereen dezelfde kansen krijgen en in vrijheid zichzelf kunnen zijn." Dat werd in de nota *Regenboogbeleid 2019-2022* van de gemeente Amsterdam benoemd als de kern van het beleid voor lhbtq+-personen. Voor een deel van de Amsterdamse lhbtq+-personen is deze vrijheid beperkt omdat ze dak- of thuisloos zijn. Deze groep vormt een aanmerkelijk deel van de gehele groep dak en thuislozen. Voor een deel gaat het om een groep die vaak vanwege hun seksuele geaardheid en/of genderidentiteit en -expressieⁱ dak- en thuisloos is geworden en behoefte heeft aan een laagdrempelige, veilige opvang.

Tijdens de discussie over de begroting 2022 constateerde de Amsterdamse raad dat er in Amsterdam geen speciale opvang is voor dak- en thuisloze lhbtq+-personen, zoals die bijvoorbeeld wel in Utrecht is gerealiseerd. In een aangenomen motie 'Veldhuyzen, Bloemberg-Issa, De Fockert'ⁱⁱ vroeg de gemeenteraad vervolgens "Onderzoek te doen naar de noodzaak en mogelijkheden om een opvang in te richten voor dak- en thuisloze lhbtq+-personen en hierover te rapporteren naar de raad". Volgens de indieners van de motie is een aparte opvang nodig voor de waarborging van de veiligheid van dak- en thuisloze lhbtq+-personen, omdat door de bestaande opvanglocaties niet aan de vereiste voorwaarden kan worden voldaan.

Onderzoeksvraag

De gemeente Amsterdam heeft Klooster, Onderzoek en Advies gevraagd om een verkennend onderzoek uit te voeren naar actuele inzichten. De in de motie verwoordde vraag vormt de basis voor de hoofdvraag van het onderzoek:

"In hoeverre is er in Amsterdam behoefte aan specifieke opvang voor (jong)volwassen dak- en thuisloze lhbtq+'ers?"

Aanvullend zijn door de gemeente Amsterdam de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Hoe ervaren de stakeholdersⁱⁱⁱ de huidige opvang?
2. Welke knelpunten, hiaten worden nu ervaren als het gaat om opvang van lhbtq+'ers?
3. Kunnen de knelpunten worden opgelost binnen het huidige systeem? Zo ja; hoe? Zo nee; hoe moet het dan anders?
4. Indien een aparte opvang voor lhbtq+ volgens respondenten noodzakelijk is, hoe moet deze er dan uit zien? Bijvoorbeeld maatwerk binnen de huidige opvang of aparte plekken elders? Wie moet de speciale opvang gaan organiseren, exploiteren, etc.?

Aanpak

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is voor een *mixed-method* aanpak gekozen, bestaande uit: literatuuronderzoek, een scan van rapportages en interviews met stakeholders.

De functie van literatuuronderzoek is het zoeken naar 'werkzame elementen' van opvang van dak- en thuisloze lhbtq (jong)volwassenen. Meer specifiek: wat leren we uit de literatuur over de doelgroep en de voorwaarden waaronder opvang het beste aansluit bij de doelgroep? In hoeverre is hier specifieke opvang voor nodig en onder welke voorwaarden kan deze opvang binnen het huidige aanbod

gerealiseerd worden? We kijken hierbij ook naar (beleids)rapportages, de internationale literatuur en naar ervaringen in Utrecht en Den Haag.

Naast literatuuronderzoek is voor dit onderzoek een brede interviewronde gehouden. Deze interviews vormen de kern van het onderzoek. De meerderheid van de interviews vond plaats op een (opvang)locatie, in de vorm van individueel face-to-face gesprek. We hebben gesproken met 38 personen met ervaring met Amsterdamse dak- en thuisloze opvang (zie bijlage). Behalve met stakeholders uit het (professionele) veld, is ook gesproken met lhbtq+-personen die gebruik maken of hebben gemaakt van opvang in Amsterdam. We hebben ons ingespannen om, binnen onze mogelijkheden, een zo breed mogelijke groep stakeholders te spreken.

We zijn iedereen die heeft meegewerkt aan de interviews, en zeker ook de mensen die als cliënt ervaring hebben (gehad) met dak- en thuisloze opvang, dankbaar voor de openheid waarmee zij met ons hebben gesproken. Hoewel de meeste geïnterviewden aangaven geen probleem te hebben met vermelding van hun naam of betrokkenheid bij opvang, gold dat voor een enkele geïnterviewden wel. Uit respect voor deze personen, hebben we gekozen om alle citaten in dit rapport anoniem te verwerken en bij de organisaties alleen het aantal geïnterviewden te noemen in de bijlage.

Ten slotte nog een kanttekening. De focus van dit onderzoek ligt, op verzoek van de opdrachtgever, op dak- en thuisloze jongvolwassen lhbtq'ers die toegang hebben tot Maatschappelijke Opvang Jongeren (MOJ) en volwassen lhbtq'ers die gebruik kunnen maken van de volgende vormen van opvang: kortdurende dag- en nachtopvang, winteropvang (algemene voorzieningen) of Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW). Deze vormen van opvang zijn bedoeld voor dak- en thuisloze personen die niet zelfredzaam^{iv} zijn.

Bovenstaande impliceert dat dit onderzoek niet alle groepen dak- en thuislozen meeneemt. Het onderzoek gaat niet over de groep 'zelfredzame' dak- en thuisloze personen, ofwel de economische dak- en thuislozen, waarvoor o.a. een passantenhotel is ingericht. Hetzelfde geldt voor de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld, van ongedocumenteerden of van gezinnen in nood die dakloos zijn geworden. De opvang van deze groepen vindt plaats in specifiek voor deze groepen ingerichte locaties en valt onder andere opvangregelingen. Dit neemt niet weg dat er tijdens het onderzoeksproces vanzelfsprekend doelgroepen aan de orde kwamen die buiten de oorspronkelijk focus van het onderzoek vielen, maar wel aandacht verdienen. Deze doelgroepen komen terug in de aanbevelingen.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat, inclusief deze inleiding, uit zes hoofdstukken en drie bijlagen. In het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 2, geven we achtergrondinformatie. We gaan onder andere in op het aantal dak- en thuisloze lhbtq+-personen en oorzaken voor dak- en thuisloosheid onder deze groepen.

Na een korte schets in hoofdstuk 3 van het Amsterdamse beleid om dak- en -thuisloze lhbtq+ op te vangen, schetsen we in hoofdstuk 4 ervaringen met lhbtq+ opvang in twee andere steden (Utrecht en Den Haag) en in het buitenland. In hoofdstuk 5 geven we vervolgens antwoord op de onderzoeksvragen. We starten in paragraaf 5.1. met een schets van de ervaringen van stakeholders met de huidige opvang van dak- en thuisloze lhbtq+'ers. We behandelen in deze paragraaf de eerste twee onderzoeksvragen en benoemen wat volgens de geïnterviewden goed gaat en wat beter kan. We maken hierbij een onderscheid tussen ervaringen met de opvang van jongvolwassenen en de opvang van volwassenen. Vervolgens gaan we in paragraaf 5.2. in op de vraag hoe binnen het huidige systeem de opvang

inclusiever kan worden door basisvoorwaarden voor een inclusievere opvang te benoemen. In paragraaf 5.3. geven we antwoord op de vraag of er behoefte bestaat aan een specifieke opvang.

In hoofdstuk 6 sluiten we het inhoudelijk verslag van het onderzoek af met samenvattende conclusies en aanbevelingen.

In de bijlagen volgt een overzicht van de literatuur die voor dit onderzoek is gebruikt, de respondenten die we hebben gesproken en geven we een schets van de Amsterdamse voorzieningen voor dak- en thuislozen. De laatste bijlage bevat de eindnoten van deze rapportage.

Toelichting op enkele veelgebruikte termen

In de rapportage komen een aantal termen regelmatig voor. Hieronder staat een korte toelichting op het gebruik van de termen:

Lhbtqi+ wordt gebruikt als een paraplueterm voor mensen die wat betreft seksuele oriëntatie, of gender identiteit of expressie anders zijn dan hetero's of cisgenders (mensen waarbij het geslacht overeen komt met de gender identiteit). De letters lhbtqi+ staan daarbij voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders, interseksuelen en queers. De + staat voor mensen die zich anders definiëren dan waar deze letters voor staan.

Stakeholders: de term stakeholders staat voor belanghebbenden. In het kader van dit onderzoek zijn dat onder meer de lhbtqi+- ervaringsdeskundigen, te weten (ex) cliënten van opvang, de lhbtqi+- belangenorganisaties en aanbieders van opvang en zorg in Amsterdam.

Dak- en thuislozen. Onder daklozen verstaan we mensen die geen vaste woon- of verblijfplaats hebben. Daklozen maken gebruik van een opvangvoorziening, slapen op straat of leven in voor wonen ongeschikte ruimtes als een garagebox, in een boot, auto of tentje. Thuislozen hebben ook geen vaste woon- of verblijfplaats en vinden steeds op verschillende plekken tijdelijk onderdak.

Cliënt gebruiken we voor iedereen die voor korte of langere periode ervaring heeft met een vorm van dak- en thuisloze opvang in Amsterdam. Men kan deze term dus ook lezen als 'gebruiker van opvang' (bijv. kortdurende nachtopvang) of 'bewoner van opvanglocatie' (in het geval van 24 uren opvang van langere tijd)

2. Situatieschets dak- en thuisloze lhbtq+-personen

Inleiding

Op 1 januari 2021 waren volgens het CBS 32.000 Nederlanders van 18 tot 65 jaar dakloos. Het werkelijk aantal dak- en thuislozen ligt waarschijnlijk aanmerkelijk hoger. Volgens Valente (branchevereniging voor maatschappelijke opvang) en het Straat Consulaat (belangenbehartigers dak- en thuislozen) is de definitie van het CBS ontoereikend.^v Er zijn er in Nederland veel onzichtbare dak- en thuisloze mensen, die niet zijn meegenomen in de schattingen.^{vi} Zo worden ongedocumenteerde mensen niet meegeteld, net als mensen die tijdelijk in tuinhuisjes wonen, op vakantieparken, in kraakpanden, garages of bij iemand op de bank slapen.^{vii} Een meer volledige telling zou volgens experts veel hoger, op 100.000 dak- en thuisloze personen uitkomen.^{viii ix}

Uit CBS-cijfers van 1 januari 2021 blijkt dat naar schatting 80 procent van de dak- en thuislozen man is en relatief vaak in een van de vier grote steden verblijft (37 procent). Van het totaal aantal dak- en thuislozen was 18 procent in de leeftijd van 18 tot 27 jaar. Van de dak- en thuislozen heeft volgens het CBS bijna twee derde een migratieachtergrond, waarvan 50% een niet-westerse migratieachtergrond. Onder 18- tot 27-jarigen had zelfs 58 procent een niet-westerse migratieachtergrond.^x

Aantal dak- en thuisloze lhbtq+

Hoeveel dak- en thuisloze lhbtq+-personen er in Nederland zijn, is niet bekend. Op grond van vooral internationaal onderzoek en ervaringen van experts bestaat de verwachting dat een relatief groot deel van alle dak- en thuislozen een lhbtq+ achtergrond heeft. Vooral onder trans personen komt dak- en thuisloosheid vaak voor. Zo blijkt uit Amerikaans onderzoek dat het percentage dak- en thuisloze lhbtq+ jongeren varieert van 8% tot 37% van de totale dak- en thuisloze jongerenpopulatie (Ecker et al., 2016). Onder queer dak- en thuisloze volwassenen lopen de schattingen uiteen van 9% (Khandor et al., 2011) tot 30% (City of San Francisco & Applied Survey Research, 2013). Deze percentages liggen aanmerkelijk hoger dan het deel van de totale bevolking dat zich identificeert als lhbtq+: ongeveer 4,5% van de Amerikaanse volwassen bevolking (The Williams Institute, 2019) en 8% onder studenten in de VS in 2015 (Kann et al., 2016).

In het Nederlandse rapport Driedubbel Kwetsbaar (Meijssen et al, 2020) worden onderzoeken uit Groot-Brittannië (AKT, 2020) en de VS (Page, 2017) aangehaald waarin wordt geschat dat tussen de 20 en 24% van het totaal aantal dak- en thuislozen een lhbtq+ achtergrond heeft. De auteurs merken op dat de percentages in Nederland mogelijk lager liggen, omdat "de acceptatie van lhbtq+'s in Nederland hoger is, de sociale verhoudingen hier anders zijn en de jeugdzorg in Nederland beter is ingericht".

Aandeel dak- en thuisloze lhbtq+ in Amsterdam

Er bestaat geen zekerheid over de omvang van het aandeel lhbtq+ in de totale Amsterdamse dak- en thuislozen populatie. De experts die we hebben gesproken noemen hiervoor meerdere redenen. Een deel van de groep blijft onzichtbaar omdat hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit vaak niet geregistreerd wordt. Een deel van de hulpverleners en screeners zou er, mogelijk door handelingsverlegenheid of gebrek aan sensitiviteit of kennis, niet naar vragen. Terwijl een deel van de cliënten vanwege o.a. ongemak, gebrek aan kennis, angst voor de opvang en/of schaamte het zelf ook niet benoemt.

Bij veel medewerkers heeft de dakloosheid prioriteit en seksuele voorkeur of genderidentiteit niet. Ze vragen er niet naar en voor jongeren is het tegelijk een onderwerp waar ze niet gemakkelijk over beginnen. Er wordt

dus niet over gesproken, er is dus geen probleem. ...Het grootste probleem is dat we te weinig data hebben. No data no problem, no problem no care. (zorgmedewerker)

Ook onderzoeken naar opvang buiten Nederland maken melding van onderrapportage van lhbtq+'ers in de opvang (Cray et al., 2013; Meris, 2001; Porter et al., 2003). Verder is bekend dat het percentage dak- en thuislozen in grote steden relatief hoog is omdat lhbtq+'ers relatief vaker de neiging hebben om naar grotere steden te verhuizen (Cooke & Rapino, 2007).

Diverse herkomst en leeftijd

Wat betreft de herkomst van de dak- en thuisloze lhbtq+'ers in Amsterdam bestaat onder de respondenten de indruk dat een groot deel een migratieachtergrond heeft. Het gaat voor een deel om Nederlanders met een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse of Caribische achtergrond. Daarnaast zijn er dak- en thuisloze lhbtq+'ers met een (tijdelijke) verblijfsvergunning zoals personen van Latijns-Amerikaanse, Poolse en Oosteuropese herkomst. Ten slotte is er een groeiende groep statushouders (o.a. uit Syrië, Oekraïne) die zich bevindt in een situatie van dak – en thuisloosheid.

Verschillende respondenten geven aan dat binnen de dak- en thuislozen lhbtq+'ers in Amsterdam met name het percentage ongedocumenteerden, statushouders en Oost-Europeanen de laatste jaren snel toeneemt. Zij komen niet in aanmerking voor de regeling voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen (MOBW). Uitgeprocedeerde asielzoekers en mensen die een tweede asielaanvraag hebben ingediend (Dublin-procedure) kunnen gebruik maken van de 24-uurs opvanglocaties voor ongedocumenteerden. Deze locaties vallen buiten de reikwijdte van dit onderzoek, maar komen kort terug in de aanbevelingen.

Dak- en thuisloze lhbtq+'ers komen in alle leeftijdsgroepen voor. Deskundigen in het Amsterdamse veld, schatten in dat jongvolwassenen de grootste groep vormen binnen de groep dak- en thuisloze lhbtq+'ers. Toch wordt door verschillende respondenten benadrukt dat het aantal volwassenen dat op latere leeftijd een *coming out* heeft of in transitie gaat, de laatste jaren stijgt. Zoals in de inleiding genoemd is dit onderzoek gericht op een verkenning onder lhbtq+'ers boven de 18 jaar, omdat degenen onder de 18 jaar onder andere regelgeving vallen.

Oorzaak dak- en thuisloosheid lhbtq+'ers

Dakloze lhbtq+'ers vormen geen uniforme groep. Er is sprake van grote diversiteit en van een brede waaier aan achtergronden en oorzaken van dakloosheid. Toch gaat het, volgens de literatuur en de stakeholders die we gesproken hebben, in grote lijnen om een groep met een andere problematiek dan andere ('reguliere') dak- en thuislozen.

'Voor zover ik kan zien hebben dak- en thuisloze lhbtq+'ers, in verhouding tot de overige gebruikers van de opvang, vaker te maken (gehad) met problemen binnen het gezin en de thuisomgeving, waaronder verstoting en fysiek en psychisch geweld.' (zorgcoördinator opvang)

Het gebrek aan acceptatie van hun seksuele geaardheid en genderidentiteit en -expressie in hun familie en de algehele samenleving is een belangrijke reden voor dak- en thuisloosheid. Het gaat bij dak- en thuisloze lhbtq+'ers in Amsterdam volgens de experts relatief vaak om personen die uit conservatief (religieuze) gezinnen of een omgeving komen waar hun seksuele oriëntatie of identiteit niet geaccepteerd wordt (zie ook Meijssen, Timmerman, 2020). Dit kan leiden tot ruzies, negeren, pestgedrag of psychisch en fysiek geweld. In sommige gevallen kan het gepaard gaan met schadelijke praktijken als

conversietherapieën en/of gebedsgenezing, opsluiting of (dreigende) achterlating in een land van herkomst (Butter, Omlo, 2021; Meijsen, Timmerman, 2020). Zeker trans personen of feminiene jongens hebben daarnaast vaak een achtergrond met ervaringen met pesten en geweld, zowel thuis als op straat (zie o.a. Kromhout & Wolf, 2019). Het leidt vaak tot 'acute dakloosheid' bij lhbtq+-jongeren wanneer sprake is van een onverwachte *coming out* bijvoorbeeld nadat iemand betrapt wordt of wordt verraden, (Meijsen, Timmerman, 2020). Over het algemeen geldt dat dak- en thuisloze lhbtq+'ers bij voorkeur opvang zoeken buiten de eigen woonomgeving en sociale netwerken van de familie. Een deel vindt veiligheid in een ander deel van dezelfde gemeente, anderen zoeken onderdak elders in het land.

Een deel van de dak- en thuisloze lhbtq+'ers mijdt de reguliere opvang uit angst dat ze daar niet veilig zullen zijn. Dit zou met name gelden voor biculturele personen, maken we op uit gesprekken met ervaringsdeskundigen en lhbtq+-belangenorganisaties. De omvang van de groep 'opvangmijders' is niet bekend^{xi}. Relatief veel dak- en thuisloze lhbtq+'ers, zeker jongeren en jongvolwassene homoseksuelen en trans personen, belanden dan in kwetsbare situaties als (ongewenst) sekswerk of opvang bij een particulier tegen betaling door seks. Uit literatuur en interviews maken we verder op dat biculturele lhbtq+-personen, zeker trans personen, vaak vrij geïsoleerd leven, los van de (witte) transgemeenschap en los van de biculturele cisgender gemeenschap. Dit bemoeilijkt het vinden van een veilige opvang.

Uit Amerikaans onderzoek bleek dat 8% (Rosenthal et al., 2006) tot 33% (Rosario et al., 2012) van de lhbtq+ thuisloze jongeren het huis verliet omdat hun SOGIE (seksuele oriëntatie genderidentiteit en expressie) in hun familie werd afgewezen. Van de hulpverleners in de VS gaf 55% aan dat de afwijzing van de seksuele geaardheid van jongeren door het gezin de belangrijkste reden was voor dakloosheid; 67% noemde hetzelfde voor transgenderjongeren (Choi et al., 2015). Lhbtq+-jongeren worden op jongere leeftijd dakloos dan heteroseksuele jongeren (Moon et al., 2000) en verlaten vaker het huis vanwege fysieke mishandeling (Cochran et al., 2002) en seksueel misbruik (Rew et al., 2005). Andere redenen voor lhbtq+ jongeren om hun huis te verlaten waren homofoob pesten op school en in de buurt, en de wens om in een meer lhbtq+-vriendelijke buurt te wonen (Cull et al., 2006).

Er zijn minder studies beschikbaar naar de oorzaken van dakloosheid onder volwassenen lhbtq+-personen (Ecker et al., 2019). De auteurs beschrijven echter een aantal factoren die verband kunnen houden met dakloosheid. Tot deze factoren behoorden afwijzing door het gezin, structurele en systemische factoren zoals economische en juridische kwesties, meerdere lagen van onderdrukking zoals racisme en lhbtq+-fobie en individuele factoren zoals psychische problemen (Ecker et al., 2019).

Dak- en thuisloze lhbtq+-personen komen regelmatig niet of (te) laat in beeld van de reguliere hulpverlening.

Uit een onderzoek onder 138 dakloze jeugdzorgaanbieders in de VS bleek dat huisvesting, acceptatie en emotionele steun, en ondersteuning bij gendertransitie de belangrijkste behoeften waren voor dak- en thuisloze lhbtq+ jongeren (Choi et al., 2015). Een andere studie in de VS vroeg dak- en thuisloze lhbtq+ jongeren rechtstreeks naar hun behoeften: seksuele voorlichting en lhbtq+ peerondersteuning waren de twee belangrijkste behoeften (Wells et al., 2013).

Aan een groot onderzoek in Europa namen 64 organisaties uit 21 landen deel. Meer dan de helft van de organisaties gaf aan met lhbtq+ jongeren te werken, maar slechts acht organisaties boden gespecialiseerde diensten aan voor lhbtq+ jongeren en vijf organisaties hadden gespecialiseerde diensten voor transgenderjongeren. De meeste organisaties (n=40) meldden dat ze zeker baat zouden hebben bij ondersteuning en begeleiding bij het werken met lhbtq+ jongeren (Shelton et al., 2020)

3. Amsterdams beleid om dak- en thuisloze lhbtq+ personen op te vangen

Inleiding

Dak- en thuislozen kunnen in Amsterdam een beroep doen op uiteenlopende voorzieningen. Of dak- en thuislozen voor deze voorzieningen in aanmerking komen en, als dat het geval is, voor welke voorzieningen ze in aanmerking komen is onder andere afhankelijk van:

- de vraag of ze beschikken over een geldige verblijfsvergunning;
- de mate waarin sprake is van psychische kwetsbaarheid of fysieke dreiging;
- de mate waarin sprake is van zelfredzaamheid en een sociaal netwerk waarop een beroep kan worden gedaan.

Voordat mensen worden toegelaten tot een voorziening, wordt onderzocht of ze hiervoor in aanmerking komen in meerdere gesprekken. Afhankelijk van de situatie zijn er dan verschillende mogelijkheden: dak- en thuislozen met een inkomen, maar zonder huis, ook wel economisch dak- en thuislozen of zelfredzame dak- en thuislozen genoemd, kunnen bijvoorbeeld tegen een vergoeding terecht in een passantenhotel of -pension; een persoon die (al dan niet met kinderen) als gevolg van huiselijk geweld geen huisvesting meer heeft, wordt doorverwezen naar Blijfhuizen; een dakloos persoon die niet zelfredzaam als gevolg van meervoudige problematiek (o.a. psychische problematiek, schulden, verslaving, ontbrekend netwerk), komt in aanmerking voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW), waarbij 'een bed' wordt gecombineerd met begeleiding. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jongvolwassenen (18-23 jaar) en volwassenen (ouder dan 23 jaar). Dak- en thuisloze personen zonder verblijfsvergunning kunnen in aanmerking komen voor opvang in speciale 24-uurs opvang in het kader van de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening.

Onderzoek en aanbevelingen opvang van lhbtq+

In opdracht van de gemeente Amsterdam is in 2018 door Movisie het participatieve actieonderzoek Out on the streets (OOTS) uitgevoerd. De onderzoekers concludeerden dat dak- en thuisloze lhbt-jongeren en (jong)volwassenen in Amsterdam specifieke ervaringen, problemen en behoeften hebben, waardoor ze extra kwetsbaar zijn. Ook constateerden ze dat de hulpverlening nauwelijks is afgestemd op lhbt-jongeren. Hulpverleners ervaren handelingsverlegenheid en brengen de seksuele oriëntatie of genderidentiteit vaak niet ter sprake. Daardoor zijn zij vaak niet op de hoogte van het lhbt-zijn van de jongeren en kunnen zij hun hulp hier niet op afstemmen. De onderzoekers deden onder andere de aanbeveling hulpverleners te trainen, werk te maken van lhbt-specifieke en sensitieve hulpverlening en het lhbt-aanbod meer op de kaart te zetten.

Het rapport en de aanbevelingen van OOTS zijn door de gemeente breed verspreid onder de aanbieders. Het is ook aan de orde geweest in trainingen die aan professionals zijn gegeven. De vraag naar de mate waarin de aanbevelingen uit het rapport zijn geïmplementeerd behoorde niet tot de vragen in ons onderzoek. Toch hebben we uit de interviews die wij in het kader van dit onderzoek hebben uitgevoerd, niet de indruk dat er met de aanbevelingen van OOTS veel is gebeurd. Dit zal mede afhankelijk zijn van het verloop in medewerkers en de betrokkenheid van individuele medewerkers en leidinggevenden bij het onderwerp.

In het beleidsprogramma Aanpak Dakloosheid 'Een nieuwe start' is kort aandacht voor de opvang van lhbtqi+. Wel wordt onder het kopje doelgroepen onder andere geschreven: "Aandacht is er ook voor biculturele dak- en thuisloze jong- volwassen met een lhbtqi+ achtergrond en kwetsbare jongvolwassen vrouwen." Dit wordt op één plaats in het programma verder uitgewerkt, namelijk in het project 'onder de pannen', een project waarbij dak- en thuislozen die niet aan de voorwaarden voor MOBW voldoen tijdelijk onderdak krijgen bij mensen die een kamer beschikbaar hebben. Hierbij vermeldt de gemeente: "Daarbij hebben we ook rekening gehouden met (extra) kwetsbare jongvolwassenen, zoals biculturele dak- en thuisloze jongvolwassenen met een lhbtqi+ achtergrond en kwetsbare jongvolwassen vrouwen. Deze woonvorm is uitermate geschikt voor deze groep jongvolwassenen."

In het handboek 'Kortdurende opvang Maatschappelijke opvang Beschermd wonen, handboek voor professionals' (verder 'het handboek') wordt bij de kortdurende dag- en nachtopvang voor jongvolwassenen geschreven: "Er is speciale aandacht voor specifieke behoeften van lhbtqi+ jongvolwassenen, in het bijzonder transgenders. Vanuit veiligheidsoverwegingen, kunnen zij niet altijd een kamer delen. Soms gaat het om lhbtqi+ jongvolwassenen die geen binding hebben met Amsterdam."

Daarnaast zijn er de afgelopen jaren verschillende initiatieven op verschillende locaties geweest om lhbtqi+-personen zoveel mogelijk opvang op maat te bieden, bijvoorbeeld door voor lhbtqi+ gereserveerde eenpersoonskamers aan te bieden.

Veilige Haven

Het waarschijnlijk oudste initiatief met specifieke aandacht voor dak- en thuisloze lhbtqi+ is Veilige Haven, dat in 2006 als project werd gestart voor "islamitische homoseksuele jongeren".^{xii} ^{xiii} Aanvankelijk bood het project ook opvang voor de nacht,^{xiv} maar dat werd na een paar jaar gestopt. De eerste jaren werden ongeveer 50 jongeren per jaar opgevangen.^{xv} Het project werd al snel verbreed tot wat destijds "allochtone HLBT"^{xvi} jongeren" werd genoemd. Toen het project in 2012 werd geëvalueerd door de GGD Amsterdam (Savenije, 2012)^{xvii}, werd onder andere geconcludeerd dat een aanzienlijk deel van de cliënten van Veilige Haven behoefte heeft aan onderdak. Deze behoefte is soms het gevolg van dakloosheid of een acute dreiging van geweld. "Soms bestaat er een behoefte aan een andere leefomgeving vanwege spanningen thuis en gevoelens van onderdrukking die soms het functioneren van personen belemmeren. Met betrekking tot gedeelde woonvoorzieningen, blijkt uit het onderzoek dat er een behoefte bestaat aan het delen van deze voorzieningen met andere HLBT-jongeren. Een specifiek op allochtone HLBT jongeren afgestemde voorziening is noodzakelijk is om passende hulpverlening te bieden aan de jongeren die tot op heden door Veilige Haven worden bediend. Afgezien van Veilige Haven, is er geen hulpverlening in Amsterdam die aan de door cliënten gearticuleerde hulpbehoefte voldoet."

Vanaf 1 mei 2013 is het voormalige project Veilige Haven ondergebracht bij de reguliere Maatschappelijke Dienstverlening (aanvankelijk Centram en sinds 1 januari 2022 Buurtteam Amsterdam Centrum). Veilige Haven (0,9 fte verdeeld over vier medewerkers die zelf lhbtqi+ en bicultureel zijn) biedt laagdrempelige maatschappelijke ondersteuning aan bi-culturele lhbtqi+ Amsterdammers, onder wie asielzoekers en statushouders. Ook geeft Veilige Haven trainingen aan professionals over cultuursensitief werken in relatie tot de lhbtqi+ gemeenschap, zodat deze doelgroep op meer plekken terecht kan voor ondersteuning.

Veilige Haven beschikt niet over crisisbedden, maar heeft wel samenwerkingsafspraken met onder andere de Blijf Groep en HVO-Querido. De samenwerking met de Blijf Groep komt voort uit het gegeven

dat bij Veilige Haven relatief veel jongeren zich melden die te maken hebben met huiselijk en/of eergelateerd geweld. HVO-Querido beschikte tot voor kort over een locatie in Zuidoost, waar kwetsbare bi-culturele lhbtq-jongeren maximaal een jaar onder begeleiding konden wonen. De locatie werd gesloten vanwege gebrek aan belangstelling. Volgens verschillende respondenten, waaronder medewerkers van Veilige Haven, was dit omdat de locatie onvoldoende bekend was, op een plek lag die door cliënten als onveilig werd ervaren en veel van de geïnteresseerden geen regiobinding met Amsterdam hadden.

Het T-huis

Sinds 2019 is er in het centrum van de stad voor de Amsterdamse trans gemeenschap het T-huis, dat is opgericht door bi-culturele transgender personen, omdat er behoefte was aan een veilige plek voor de trans gemeenschap. In het T-huis, grotendeels geleid door vrijwilligers van Trans United Europe, is het mogelijk om samen te zijn, ervaringen uit te wisselen en aan activiteiten deel te nemen. Daarnaast worden er trainingen en voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd en is er professionele hulp en advies beschikbaar dankzij samenwerking met de gemeente Amsterdam en partners als de GGD, HVO-Querido, UMC, Veilige Haven, de politie, advocaten, TNN en Vluchtelingenwerk.

Het T-huis ontvangt ook geregeld dakloze lhbtq+ personen voor steun en advies. Ze komen uit Amsterdam, maar ook uit andere delen van het land. Het gaat voornamelijk om mensen van kleur met een biculturele achtergrond. Wanneer er een opvangplek nodig is, wordt samengewerkt met het Permens Atlantisplein (waar twee gereserveerde bedden zijn) en HVO-Querido.

4. Ervaringen elders

In dit hoofdstuk kijken we kort naar ervaringen met specifieke opvang voor lhbtq+. Hoewel de situatie in Amsterdam anders is dan in andere steden en zeker andere landen, zijn er ook overeenkomsten. Het is daarom relevant hiervan kennis te nemen. In paragraaf 4.1. kijken we naar ervaringen in het buitenland, in paragraaf 4.2. naar ervaringen elders in Nederland, in het bijzonder Utrecht waar sinds februari 2021 een specifieke opvang voor dak- en thuisloze lhbtq+ personen bestaat.

4.1. Ervaringen met lhbtq+- opvang in Utrecht en Den Haag

Lhbtq+-opvang in Utrecht

In Utrecht bestaat sinds februari 2021 op twee locaties specifieke opvang voor lhbtq+-personen. Eén locatie (4 bedden) is van De Tussenvoorziening (een organisatie die onder andere verantwoordelijk is voor daklozenopvang), een andere locatie (twee bedden) wordt verzorgd door Lister, een organisatie die mensen met psychiatrische kwetsbaarheid opvangt en begeleidt.

De Tussenvoorziening startte een verkenning naar de opvang van lhbtq+ naar aanleiding van een conferentie van FEANTSA (de Europese koepelorganisatie van organisaties die zich bezighouden met de opvang van dak- en thuislozen) waaruit bleek dat lhbtq+ een relatief groot deel van het totaal aantal dak- en thuislozen vormen. Uit de verkenning van De Tussenvoorziening bleek dat de Cliëntenraad liet weten dat de opvang geen plek is waar iedereen zich welkom en veilig voelt. Het werd zeer waarschijnlijk geacht dat een deel van de lhbtq'ers daarom de opvang zou mijden en onderdak zoekt bij vage kennissen of via bijvoorbeeld chatrooms. Dat kan tot onveilige situaties leiden. Belle (hulpverlening voor sekswerkers) maakte daarnaast melding van jongens die door misbruiksituatie getraumatiseerd waren of ongewild in sekswerk terecht kwamen. Verder maakte Belle melding van een groeiend aantal bi-culturele trans personen die door een onveilige thuissituatie, vaak met eerdere geweld, dakloos dreigen te worden.

Er werd vervolgens een stedelijke werkgroep opgericht ten behoeve van de opvang van dak- en thuisloze lhbtq'ers.^{xviii} In deze werkgroep bleek er veel draagvlak te zijn voor een pilot aanvullende opvangplekken. Dat dit in een behoefte zou kunnen voorzien was ook gebleken uit de verkenning 'Driedubbel kwetsbaar' van Movisie en uit zeer goede ervaringen in Canada en Frankrijk met kleinschalige opvang (maximaal 6 personen) voor cliënten uit de lhbtq+ gemeenschap.

In februari 2021 is de Tussenvoorziening gestart met het openstellen in een woning van vier kamers voor (dreigend) dak- en thuislozen met een lhbtq+ achtergrond. Twee maanden later zijn door Lister (psychische opvang) twee plekken in een tweepersoonswoning beschikbaar gesteld voor psychisch kwetsbare mensen met een lhbtq+ achtergrond. Beide woningen bevinden zich in een reguliere woonomgeving. Naast de twee opvangplekken stelt Lister ook een logeerbed beschikbaar op een locatie in het centrum van Utrecht (max 3 weken overnachten)

De intake wordt verzorgd door de Zorgbemiddeling (Tussenvoorziening) en team Voordeur (Lister) Er zijn twee vaste medewerkers die dit doen en er inmiddels veel ervaring mee hebben. Ze bekijken onder andere of er sprake is van regiobinding en in hoeverre cliënten duidelijk aan specifieke opvang duidelijke behoefte hebben. Aan beide plekken is een Beschermd Thuis (BT) indicatie verbonden. Dit betekent dat

er een duidelijke zorgbehoefte moet zijn, maar dat er geen continue begeleiding nodig is. Het is bedoeld voor mensen die alleen met (zeer) veel hulp en ondersteuning zelf hun eigen leven kunnen leiden. Per casus wordt deze bekeken en wordt een oplossing op maat gezocht.

De opvang is bedoeld als een overbrugging en de mogelijkheid om tot rust te komen. Aanvankelijk ging het om een periode van 3-6 maanden, maar op grond van de ervaringen in het eerste jaar wordt nu gedacht de periode te verlengen tot 6-9 maanden. Daarna moet er voor de cliënten een stabiele oplossing zijn. Vanaf de eerste dag wordt er gesproken met de bewoner over het vervolg.

Hoewel er direct na de start diverse telefoontjes uit andere plaatsen uit het hele land kwamen, liep het aanvankelijk nog niet hard. Maar na een aantal maanden was er meer belangstelling. Het is inmiddels steevast vol – alle 6 de plekken zijn bezet- en is er een wachtlijst. Dit komt onder andere omdat er meer bekendheid over de voorziening is gekomen, bijvoorbeeld bij de Buurtteams. In de eerste 15 maanden hebben 9 mensen van de voorziening gebruik gemaakt. Het merendeel van hen is ook weer uitgestroomd.

Tot nu toe maken relatief veel trans personen tussen 18 en de 45 jaar gebruik van de voorziening. Ze hebben tot nu toe voornamelijk een Turkse, Marokkaanse of autochtone achtergrond, maar het gaat ook om kleine groepen met een migratieachtergrond, zoals bijvoorbeeld Ecuador. De meeste mensen komen 'intern' binnen via andere opvangplekken van De Tussenvoorziening en Lister of via Belle of via de Buurtteams en de reguliere opvang.

De ambulante begeleiders zijn belangrijk voor een veilig klimaat. Op de groepen zitten nu begeleiders die deels afkomstig zijn uit de doelgroepen en begeleiders met affiniteit met de doelgroepen. Belangrijk is dat de medewerkers goed kunnen luisteren, dat ze rustig en sensitief zijn en een open houding hebben. Ter voorbereiding moeten ze een e-learning van Movisie doen.^{xix}

De ambulante begeleiders komen een paar uurtjes per week per cliënt. Er ligt veel accent op stabiliseren. Ze gaan dan ook mee naar Altrecht, de transkliniek, bijbaantje, schuldhulpverlening. Soms spreken ze in het huis af, soms op kantoor – ook om te stimuleren dat ze naar buiten gaan. Gesprekken over identiteit, seksuele voorkeur e.d. vinden afhankelijk van de behoefte plaats. Daarnaast worden deelnemers ook, gekoppeld aan een regenboogmaatje als ze willen, doorverwezen naar werkgroepen van het COC, Transvisie, transgroepen of Colored Collective.

Uit een tussentijdse evaluatie (november 2021) bleek dat in een aantal gevallen mensen niet geplaatst konden worden vanwege geen passende indicatie en/of regiobinding, terwijl zij qua achtergrond en behoeften wel goede kandidaten zijn. Bij Belle wordt gesignaleerd dat er een groeiende groep lhbtqi+ sekswerkers is waarvoor het moeilijk is om passende opvang/ huisvesting te vinden. Dit komt onder andere door een gebrek aan recht op Wmo en complexe problemen in combinatie met grote kwetsbaarheid. Voor hen is er nog geen opvang.

Uit de tussentijdse evaluatie bleek verder dat alle cliënten het prettig vinden dat huisgenoten ook een lhbtqi+- achtergrond hebben. Aanvullende ontmoetingsvormen (maatje, ontmoetingsgroep) komt voor de helft te vroeg en wordt door de andere helft benut. Het gaat om kwetsbare personen met een heftige jeugd, vervelende ervaringen in het verleden, angstig en weinig sociaal contact. In het bijzonder wordt kwetsbaarheid gesignaleerd bij trans vrouwen, vooral als het transitie traject nog gaande is. Eén van hen laat in de evaluatie weten: "In de reguliere opvang zou ik mij niet veilig voelen. Ik zou een schild nodig hebben. Ik zou me als man voorstellen en uiten, daar zou ik zelf aan onderdoor gaan."

De Tussenvoorziening laat weten dat groepen in transitie lang moeten wachten. Dat leidt tot psychische kwetsbaarheid, somberheid en eenzaamheid. Eenzaamheid is voor bijna alle cliënten een issue. Bewoners in het huis leven soms wat langs elkaar heen, maar doen de laatste tijd meer samen. Het hangt ook af van de behoefte die ze aan een Regenboogmaatje hebben. Sommigen ervaren ondanks wat vrienden, toch wel een sterke eenzaamheid. Dat lijkt vaak verband te hebben met het verleden, waarin ze niet uit konden komen voor hun identiteit, of zijn afgewezen/ verstoten vanwege hun identiteit. Anderen hebben een groter netwerk.

Op den duur moeten alle opvanglocaties van De Tussenvoorziening en Lister inclusief zijn. De opening van het pand met de daarmee gepaard gaande media-aandacht hiervoor heeft volgens de tussenevaluatie in de hele organisatie geleid tot een duidelijke toename van bewustwording en bereidheid onder medewerkers om lhbtqi+ sensitiever te gaan werken. Er is meer overleg over lhbtqi+ cliënten in de organisatie (bijvoorbeeld over een veilige omgeving realiseren), er worden e-learnings gevolgd, workshops seksualiteit gegeven door de lhbtqi+ teamambassadeurs en er is een regenboogmaatjes gestart. Bij Lister verschilt de mate van sensitief werken momenteel per locatie. Er volgen binnenkort extra cursussen om de handelingsverlegenheid van begeleiders te verminderen.

Lhbtqi+-opvang in Den Haag

De gemeente Den Haag oriënteert zich naar aanleiding van de Haagse beleidsnota Queer in Den Haag, op de behoefte aan een specifieke opvang voor dak- en thuisloze queer personen.^{xx}

Er is contact gezocht met de Utrechtse Tussenvoorziening, die haar voorlopige ervaringen met lhbtqi specifieke opvang heeft gepresenteerd, ook aan diverse Haagse (opvang)organisaties. Er is inmiddels een werkgroep queer opvangplek aan het werk gegaan en er is een mogelijke locatie op het oog.

4.2 Ervaringen met lhbtqi+- opvang in het buitenland

Een studie in de VS onderzocht 19 huisvestingsprogramma's voor dak- en thuisloze jongeren. Hulpverleners stelden vast dat dak- en thuisloze lhbtqi+ -jongeren grote behoefte hadden aan crisisopvang speciaal voor deze doelgroep (Maccio et al., 2016). De belangrijkste reden hiervoor is dat lhbtqi+ -jongeren geweld en discriminatie kunnen ervaren van leeftijdsgenoten in algemene crisisbedden. De auteurs van deze studie doen de aanbeveling aan om huisvesting ter plaatse te integreren met klinische, educatieve, werkgelegenheids-, gezondheids-, juridische en sociale diensten.

In het Verenigd Koninkrijk werden lhbtqi+ dak- en thuisloze jongeren in 21 verschillende opvangprogramma's gevraagd naar hun ervaringen in de huidige opvangcentra (Cull et al., 2016). Hoewel opvangcentra beleid hebben om geweld en discriminatie te voorkomen, bleken deze maatregelen niet altijd succesvol in het creëren van een veilige ruimte voor deze groep. Lhbtqi+ -jongeren gaven aan dat ze baat zouden hebben bij een lhbtqi+ -specifieke accommodatie met personeel waarmee ze zich kunnen identificeren. In hun perspectief zou dit hen helpen om "de effecten van homofobie en isolatie te overwinnen". Het zou hen daarnaast ook kunnen helpen om aan diverse vaardigheden te werken en ondersteunende netwerken te ontwikkelen, die essentieel zijn om de effecten van eerdere negatieve ervaringen aan te pakken. De auteurs van deze studie concluderen dat lhbtqi+ -specifieke huisvesting een rol zou kunnen spelen bij het voorkomen van toekomstige dakloosheid onder lhbtqi+ jongeren en het verminderen van de kwetsbaarheid in verband met hun seksualiteit.

In een onderzoek onder voor lhbtqi+ -thuisloze jongeren in reguliere huisvestingsprogramma's in Canada, vermeldden alle jongeren dat lhbtqi+ -specifieke huisvestingsprogramma's op verschillende

momenten nuttig voor hen zou zijn geweest, vooral tijdens crisissituaties (Abramovich, 2013). Vanwege de lhbtqi+-fobie die wordt ervaren in de reguliere opvang, geven lhbtqi+-jongeren soms aan liever op straat te slapen. Naast het hebben van lhbtqi+-specifieke huisvestingsprogramma's, zou het bovendien belangrijk zijn voor reguliere opvangcentra om te werken aan het creëren van veilige ruimtes. Onder het personeel waren de meningen uiteenlopend: terwijl sommigen de behoefte aan specifieke lhbtqi+-opvangcentra erkenden, waren anderen juist bezorgd over het verminderen van de inclusiviteit in reguliere opvangcentra (Abramovich, 2012). Deze zorg werd echter niet echt gedeeld door lhbtqi+-jongeren.

Er is weinig onderzoek gedaan naar de ervaringen van lhbtqi+ dak- en thuisloze volwassenen. Daarnaast zijn er ook relatief weinig lhbtqi+-specifieke huisvestingsprogramma's voor volwassenen in vergelijking met jongeren. Ecker en collega's (2022) bestudeerden de ervaringen van lhbtqi+-volwassenen met huisvestingsprogramma's in Canada en concludeerden dat zij ook baat zouden hebben bij lhbtqi+-specifieke huisvestingsprogramma's.

Uit de internationale literatuur, voornamelijk afkomstig uit de VS en Canada, blijkt kortom dat het wordt aanbevolen om lhbtqi+-specifieke huisvestingsprogramma's te creëren voor lhbtqi+-thuisloze jongeren en volwassenen. Tegelijkertijd benadrukken auteurs ook hoe belangrijk het is om lhbtqi+'ers niet te isoleren of onterecht te scheiden (Hunter, 2008; Mottet & Ohle, 2006). Als er eenmaal lhbtqi+-specifieke huisvestingsprogramma's zijn opgezet, is het aan te raden om onderling nauw samen te werken (Ecker, 2016).

Overgangsprogramma New York

Het LGBTQ Transition Living Program (TLP) genaamd Green Chimneys, in New York bood in 10 bedden aan in appartementen met twee of drie slaapkamers, waarbij elke jongere zijn eigen kamer had (Nolan, 2006). De appartementen bevonden zich in verschillende gebouwen en delen van de stad. Het TLP is voor dak- en thuisloze lhbtqi+ jongeren, tussen 17 en 21 jaar die begeleid worden medewerkers die ook lhbtqi+ zijn. Een ander belangrijk aspect van TLP was de sterke nadruk op relaties met de gemeenschap en peers. Deze TLP kwam overeen met het door (Nelson, 2010) voorgestelde "ondersteunde huisvestingsmodel", dat geestelijke gezondheidsondersteuning biedt aan jongeren en hen aanmoedigt om zelfstandig te wonen, en de voorkeur geeft aan verspreide plaatsing, keuze in huisvesting en geen on-site diensten.

Nolan (2006) evalueerde het verblijf van 40 jongeren. Het is een van de weinige studies die de resultaten evalueert van een specifiek lhbtqi+-programma voor dak- en thuisloze jongeren. Over het algemeen lijken de resultaten positief. Gemiddeld bleven de jongeren 10 maanden in het programma en bijna de helft van hen bleef nog een jaar; transgenderjongeren bleven langer dan cisgenderjongeren. Misschien wel de belangrijkste uitkomst was dat tweederde van de jongeren huisvesting vond na hun verblijf bij Green Chimneys. Ook werden er resultaten geboekt wat betreft werk en scholing. Belangrijk is te vermelden dat de resultaten van dit onderzoek niet alleen aan de TLP kunnen worden toegeschreven, omdat er geen controlegroep was om mee te vergelijken.

Tijdelijk huisvestingsprogramma in Toronto

YMCA Sprott House (Toronto) is in 2006 officieel geopend als het eerste tijdelijke huisvestingsprogramma in Canada speciaal voor lhbtqi+-jongeren. Het huis heeft 25 bedden voor

jongeren tussen 16 en 24 jaar. Aanvankelijk bood het huisvesting voor een jaar en momenteel voor twee jaar indien nodig. Er is een wachtlijst van maximaal 10 plaatsen om lange wachttijden te voorkomen. Het algemene doel van het programma is om een veilige ruimte te creëren die jongeren helpt bij de overgang naar onafhankelijkheid en het vinden van geschikte huisvesting.

Abramovich en Kimura (2021) evalueerden het verblijf van 13 jongeren in het YMCA Sprott House. Hieruit bleek dat het huisvestingsprogramma een positief effect had op onder andere het welzijn, en zelfrespect van de jongeren, maar ook op hun deelname aan de samenleving. Lhbtq+'s ervaarden meer veiligheid in hun dagelijks leven in vergelijking met wanneer ze in reguliere huisvesting woonden. De mentale gezondheid van jongeren nam toe tijdens hun verblijf in de huisvesting; dit werd toegeschreven aan hun gevoel van veiligheid in de huisvesting en de mogelijkheid om contact te maken met leeftijdsgenoten.

Transjongeren beschreven hoe positief het was voor hun geestelijke gezondheid om openlijk te kunnen discussiëren en problemen aan te pakken met betrekking tot hun sociale en medische transitie. Het gevoel van eigenwaarde was gemiddeld met 9% toegenomen bij jongeren die het programma verlieten.

5 Antwoorden op de onderzoeksvragen

In paragraaf 5.1 behandelen we, op grond van de informatie die we uit de interviews hebben gehaald, de volgende onderzoeksvragen: 1. Hoe ervaren de stakeholders de huidige opvang van dak- en thuisloze lhbtq+’ers? 2. Op welke onderdelen gaat het goed en wat zijn de mogelijke knelpunten?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden is gesproken met: personen die werken in of voor de opvang^{xxi}, personen die zich vanuit belangenorganisaties actief inzetten voor de doelgroep en dak- en thuisloze lhbtq+’ers die gebruik maken van een Amsterdamse opvangvoorziening. Tijdens de gesprekken zijn uiteenlopende perspectieven naar voren gekomen die gebaseerd zijn op persoonlijke ervaringen en betrokkenheid bij het onderwerp. Zo konden de meeste professionals die we spraken vooral een beeld schetsen van de organisatie of de locatie waar zij zelf werkten^{xxii}.

Ondanks de verschillen in ervaringen per individu en locatie, zijn er ook een aantal grote lijnen te ontdekken als het gaat om de veiligheid en begeleiding van dak- en thuisloze lhbtq+- personen. In de volgende paragrafen nemen we de lezer mee in de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek naar de ervaringen met de huidige opvang. We maken hierbij een onderscheid tussen de opvang van jongvolwassenen en van volwassenen. We starten iedere paragraaf met onderdelen van de opvang waarover men tevreden is en sluiten af met de knelpunten die geïnterviewden hebben benoemd. Aansluitend op het beeld van de huidige opvang in deze paragraaf, gaan we in paragraaf 5.2 in op de ervaring met en behoefte aan aparte opvangvoorzieningen voor lhbtq+.

Wij hebben de Amsterdamse stakeholders die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd gevraagd een inschatting te doen van het aantal en achtergronden van dak- en thuislozen. Hoewel de samenstelling van de cliëntengroep verschilt per opvanglocatie is een grove inschatting van de professionals dat ruim 75% van de gebruikers van de Amsterdamse opvang een migratieachtergrond heeft, waarbij het aandeel dak- en thuislozen uit Midden en Oost-Europa met name in de algemene (nacht en winter) opvang de laatste jaren toeneemt.

Op diverse locaties zijn er volgens geïnterviewden op het moment van het onderzoek enkele personen die zich openlijk identificeren als lhbtq+ en men vermoedt dat het werkelijke aantal lhbtq+-personen hoger ligt. In de interviews wordt bevestigd, wat in de beschikbare literatuur ook staat benoemd (zie hoofdstuk 1), dat veel dak- en thuisloze lhbtq+ ers zowel binnen als buiten de opvang niet openlijk uitkomen voor hun geaardheid of gender.

5.1 Opvang jongvolwassenen

Dak en thuislozen tussen 18 en 23 jaar komen in aanmerking voor maatschappelijke opvangvoorzieningen voor jongvolwassenen (MOJ). Dit zijn – meestal – aparte locaties die specifiek gericht zijn op jongvolwassenen. De begeleiding op deze locaties gebeurt door professionals met een specialisme op deze leeftijdsgroep.

Wat gaat goed?

Vaste teams

De medewerkers en de jongvolwassen dak- en thuislozen die wij interviewden zijn over het algemeen positief over de ‘harde voorwaarden’ voor het bewaken van de veiligheid van cliënten^{xxiii}. Vooral op de locaties waar 24 uur per dag vaste begeleiders aanwezig zijn, is men tevreden.

'Natuurlijk hebben wij hier ook wel eens een vechtpartijtje tussen cliënten, maar wij zitten 24/7 met twee mensen bovenop op de jongeren met intensieve begeleiding. Jongeren die negatief denken over lhbtqi+ houden zich hier binnen wel in.' (directeur maatschappelijke opvangvoorziening)

Wat volgens geïnterviewden helpt is dat bij de jongvolwassenen^{xxiv} wordt gewerkt met een vast team. Hierdoor is het gemakkelijker expertise op te bouwen en te bewaren, duidelijke huisregels te handhaven en snel te kunnen reageren als er wel sprake is van negatief gedrag richting lhbtqi+-personen. De ervaring van geïnterviewde stakeholders is dat dit bijdraagt aan de stabiliteit en minder verloop van cliënten.

Diversiteit team

De teams die werken met jongvolwassenen zijn vaak divers samengesteld, qua opleidingsrichting, opleidingsniveau, gender- en culturele achtergrond van de medewerkers. Dit helpt in de praktijk bij de-escaleren, het bespreekbaar maken van spanningen, maar ook bij het 'naar boven krijgen' van hulpvragen. Jonge cliënten geven aan dat het 'herkennen' van teamleden de drempel kan verlagen om hulp te vragen.

'Ze doen het prima. Ze gaan met respect met mensen om, onafhankelijk van de achtergrond. Zo lang de mensen hier niet de tent uitvechten, is het allemaal prima. Wat wel een goede maatregel is, is als er altijd iemand is die op je lijkt. Dus dat er een iemand is die begrip voor je achtergrond heeft.' (trans vrouw 24 jaar, in maatschappelijke opvang)

'De begeleiders zijn top. Ze wisten niet heel veel. Ik heb een keer voorgesteld of ze wat meer informatie zouden kunnen verkrijgen over trans personen. Zij en ik hebben veel geleerd van onze gesprekken. Of begeleiders uit trans groep nodig zijn? Dat hoeft niet per se. Het is fijn als er iemand tussen zit, maar ik zou niet die harde eis stellen. Wat betreft begeleiders gaat het er het meest omdat iemand gewoon goed zijn werk doet.' (trans vrouw 22 jaar, in opvang)

Ook verschillende geïnterviewde professionals wijzen op de voordelen van een divers samengesteld team. Zo vertelt een teamleider:

'Verder zijn we heel tevreden over het team, we behandelen iedereen gelijk. Het team is gemêleerd, hbo/wo, multi cultureel en gender divers. Iedereen heeft een andere achtergrond, niemand is gespecialiseerd op de lhbt doelgroep. Wij werken met dak- en thuislozen, daar ligt onze expertise en we hebben het netwerk om door te verwijzen. Trainingen voor lhbtqi+ zouden wel goed zijn, maar dat geldt voor de hele organisatie.'

Gereserveerde kamers

Op een woonlocatie met slaapplekken voor jongvolwassenen zijn - in overleg met de gemeente – twee kamers gereserveerd voor jongvolwassenen lhbtqi'ers. Over de ervaringen met de kamers is gesproken met teamleiders, begeleiders en (ex)cliënten. De geïnterviewden vertellen dat jaarlijks circa 2 a 3 lhbtqi+-personen gebruik maken van de kamer. In tijden dat er geen vraag is vanuit de lhbtqi+ groep, worden de kamers voor andere personen ingezet die kwetsbaar zijn binnen de opvang. Een begeleider vertelt daarover:

'We zijn er tot nu toe tevreden over de gereserveerde kamers, dient echt een doel. Afgelopen jaren altijd is er altijd wel 1 persoon uit de lhbtqi groep die er gebruik van maakt. Feit dat het kan is goed, maar het hoeft niet dat mensen uit de lhbtqi allemaal in de specifieke kamer komen. Dat is afhankelijk van de samenstelling van de groep. Kan ook zijn dat een cliënt fysiek nog een jongen is, maar er uitziet als een meisje en zelf graag met meiden wil optrekken en op een meidenkamer wil. Dan houden we rekening met meiden die op die kamer

liggen, als daar gevoeligheid zit met mannen, dan niet. Anders komt die persoon wel op de meidenkamer.' (teamleider maatschappelijke opvang)

Een trans man, die vijf maanden in de specifieke kamer heeft gewoond, is ook positief over deze mogelijkheid voor kwetsbare lhbtqi+-personen. Zelf was hij ook blij met een aparte kamer, maar dan vooral vanwege zijn autisme en niet zo zeer vanwege zijn genderidentiteit.

'Ik zeg nooit dat ik een trans man ben, ik hoef ook niet zo nodig alleen met trans personen op een kamer. Ik denk wel dat er veel trans personen zijn die het wel fijn vinden, vooral degenen die geweld mee hebben gemaakt. Ik zelf heb, buiten mijn familie, nooit transfobische dingen meegemaakt. Vooral voor mensen die transfobische en onveilige situaties mee hebben gemaakt kan de aparte kamer een uitkomst zijn. Ik denk dat trans vrouwen dat wel vaker meemaken.' (trans man 18 jaar)

Wat zijn de knelpunten?

Niet bereikte groep

Als er één constatering veel is gedaan door de geïnterviewde stakeholders, is het dat er in Amsterdam meer dak- en thuisloze lhbtqi+-personen zijn, dan worden bereikt via de hulp- en opvangvoorzieningen^{xxv}. Er is een breed gedeelde zorg voor lhbtqi+-personen die (nog) niet in het bezit zijn van geldige verblijfsdocumenten, die zich niet veilig voelen in LVV-locaties^{xxvi} en daarom 'buiten' slapen (o.a. in garages). In deze rapportage gaan we, zoals eerder aangegeven niet uitvoerig in op deze problematiek, maar we willen de ernst van de signalen ook niet onbenoemd laten.

'Ik kan op straat in ons stadsdeel zo nog 20 à 30 jongvolwassen mannen aanwijzen, die vind je in de partkeergarages, ze slapen in groepjes, een deel met middelengebruik en je ziet ze ook wel prostitutie. De jongste is 17 jaar, de oudste 37 jaar. Sommigen hebben de Nederlandse nationaliteit en anderen hebben geen papieren. Ze voelen zich niet begrepen en hebben slechte ervaringen met de opvang.' (teamleider maatschappelijk opvangvoorziening)

Een tweede oorzaak van het ontbreken van zicht op de totale omvang van de dak en thuislozen groep is 'misbruik' door volwassenen die aan dak en thuislozen – met name jongeren en jongvolwassenen - woonruimte aanbieden 'tegen een wederdienst'^{xxvii}.

En ten slotte zijn er signalen dat de drempel voor lhbtqi+-personen om zichzelf te melden voor opvang hoog is. Zij hebben moeite zich te uiten bij onbekende professionals, waardoor situaties van misbruik tijdens de screening vaak worden gemist, vertelt een deskundige.

'De screeners lopen een stroomschema af, maar missen de lhbtqi+ problematiek. Er is bijvoorbeeld weinig zicht op jongens die bij oudere mannen tegen seks verblijven. Vaak tegen hun zin of in een situatie met grote machtsongelijkheid.' (medewerker kenniscentrum)

Zwaardere GGZ-problematiek

De jongvolwassenopvang heeft afgelopen jaren te maken met een hogere instroom van jongeren met zwaardere GGZ-problematiek, waaronder naar verhouding veel lhbtqi+-personen. Een veel genoemd knelpunt bij de opvang van jongvolwassenen is de behoefte aan grotere betrokkenheid van de GGZ bij de cliënten, waaronder bij de cliënten die in een transitietraject zitten. De onderstaande citaten zijn van begeleiders die werken met jongvolwassenen in de maatschappelijke opvang;

'Bij de GGZ zijn de bedden afgebouwd en nu hebben wij verhoudingsgewijs meer in huis van die doelgroep. Ook onder de transgenders zien wij veel GGZ problematiek. De kern van ons probleem is nu 'hoe krijgen wij

de GGZ meer betrokken bij onze cliënten?'. Datzelfde probleem speelt bij de crisisdienst, het lukt soms echt niet om hen hierheen te bewegen. We hadden hier een homoseksuele jongen waarmee het psychisch helemaal niet goed ging omdat hij zichzelf, door zijn religieuze achtergrond, als zondig beschouwde. We hebben hemel en aarde moeten bewegen om hem in een GGZ traject te krijgen....'

'Heel veel jongeren komen van een lange weg, die hebben jaren met hun ziel onder hun arm gelopen. Ze hebben een struggle thuis gehad, transjongeren die illegaal begonnen met medicijnen. Onder hen zien we jongeren met een islamitische achtergrond die zijn verstoten. Maar we hebben hier ook jongeren uit een christelijke omgeving. Wij doen ons best, maar zijn niet opgeleid om het transitietraject of ggz problematiek te begeleiden.'

Specifieke deskundigheid

We hebben weinig signalen gekregen over de fysieke onveiligheid op de locaties voor jongvolwassenen, wat niet wegneemt dat er wel signalen zijn dat andere cliënten zich negatief gedragen tegenover lhbtq+-personen. Er zijn met name voorbeelden genoemd van pestgedrag en denigrerende opmerkingen over en 'misgenderen'^{xxviii} van trans personen. Een deel van het personeel is voldoende alert en reageert op deze signalen, maar dat geldt niet voor alle begeleiders, menen zowel enkele professionals als jonge cliënten uit de doelgroep.

De geïnterviewde trans personen hebben unaniem gewezen op het belang van kennis bij de medewerkers over de impact van mis-genderen op de betreffende personen. Zowel een deel van de medewerkers, als andere jonge dak- en thuislozen zouden zich daar onvoldoende van bewust zijn. Het valt op dat ook op de locaties waar teamleden aangeven zeer alert te zijn op het juist gebruiken van voornaamwoorden, dit nog niet (altijd) gebeurt volgens geïnterviewde trans personen.

Ook professionals die zichzelf rekenen tot de lhbtq+ gemeenschap zien dat er nog een verbeterslag gemaakt kan worden op het terrein van deskundigheid. Daar zijn wel managers voor nodig die zorgdragen dat trainingen en experts blijvend beschikbaar zijn voor de medewerkers, merkt een geïnterviewde teamleider op.

'We hebben een paar collega's die zich persoonlijk bekommeren om de lhbtq+, maar het kan beter. We kaarten dit probleem al jaren aan en hebben nu eindelijk iemand in het management die het belangrijk vindt. We hebben meer experts nodig en meer gebruik van de experts die we al hebben.' (teamleider maatschappelijke opvang)

5.2 Opvang volwassenen

Dakloze personen ouder dan 23 jaar kunnen, na een screening bij de CTMO^{xxix}, in aanmerking komen voor tijdelijke woonplek via maatschappelijke opvang of beschermd wonen (MOV^{xxx}) of voor een slaapplek bij een locatie voor dag- en nachtopvang (DNO) of winteropvang.

Wat gaat goed?

Aparte en eenpersoonskamers

Een specifieke kamer of een aparte ingang is op enkele locaties voor maatschappelijke opvang onderdeel van het maatwerk dat men tracht te bieden aan lhbtqi+-personen. Medewerkers die zich op deze locaties inzetten voor de doelgroep noemen het kunnen bieden van een eigen kamer een belangrijke vooruitgang. Een teamleider van een de locaties vertelt daarover:

'Vorig jaar hadden we een trans vrouw, we zagen al snel vanwege dat het vanwege haar verschijning en gedrag dat ze mogelijk minder veilig zou zijn. We hadden destijds een gedeelde lift. In de lift kreeg ze verwensingen naar haar hoofd van cliënten van andere afdelingen. Ze mocht van ons om die reden met de personeelslift. We proberen bij iedereen maatwerk te bieden. Als het moeilijk is om je staande te houden in de opvang, dan is de kans groter dat iemand terugvalt in middelengebruik.'

Op een grote opvang locatie zijn sinds vorig jaar twee eenpersoonskamers (met eigen douche en toilet) gereserveerd voor mensen met 'een specifieke achtergrond' of kwetsbaarheid. Medewerkers vertellen dat de kamers gebruikt worden voor mensen met somatische problematiek en kwetsbare lhbtqi+-personen^{xxxi}. Daarnaast zijn er op dezelfde locatie eenpersoonskamers gecreëerd tijdens de coronaperiode. De ervaringen zijn dermate positief dat men heeft besloten de eenpersoonskamers te behouden, doordat duidelijk is geworden dat de begeleiders zich nu beter kunnen richten op de inhoudelijke begeleiding naar integratie in de samenleving.

'Door corona zijn we van tweepersoonskamers overgegaan naar eenpersoonskamers. Daardoor kunnen we meer bezig zijn met inhoudelijk begeleiden, in plaats van beheersmatig begeleiden. Voorheen waren we veel tijd kwijt aan het sussen van ruzies.' (persoonlijk begeleider dag en nachtopvang)

Medewerkers van deze locatie pleiten nu voor een volgende verbeterslag: een hele afdeling of verdieping reserveren voor vrouwen en lhbtqi'ers. Deze groepen hebben het qua veiligheid en welzijn het zwaarst in de opvang, is hun jarenlange ervaring.

Lhbtqi+- experts en beleid

De organisaties die in Amsterdam opvang bieden aan dak en thuislozen verschillen sterk in de mate waarin het personeel begeleiding krijgt op de lhbtqi+-sensitief werken. Enkele van de locaties hebben medewerkers, die gespecialiseerd zijn in hulp en zorg aan lhbtqi+-personen. De geïnterviewde professionals van deze locaties noemen de waarde van experts binnen de eigen organisatie, waar men een beroep op kan doen. Een van de organisaties die opvang biedt heeft een team van experts dat samen met de GGD en lhbtqi+ belangenorganisaties werkt op een locatie in het Wallengebied. De kennis van dit team is stedelijk bekend en collega's uit de hele stad kunnen een beroep op hen doen.

Medewerkers die zich binnen de eigen organisatie als 'expert' inzetten voor de lhbtqi+ personen plaatsen de kanttekening dat er over het algemeen te weinig uren zijn voor hun expert-rol. Zij pleiten daarnaast voor een bredere deskundigheid van het gehele personeel op lhbtqi+ door middel van trainingen.

'We hadden 1,5 jaar geleden een team van drie medewerkers dat in gesprek is gegaan met alle afdelingen, we konden hen alle vragen stellen. Zo haal je deskundigheid binnen dat team. Die willen we nu weer terug, voor de kennis en het begrip van lhbtqi+'. (medewerker maatschappelijke opvang)

Een tweede aspect dat veelvuldig is benoemd is het personeelsbeleid. Op locaties waar sprake is van vaste teams en van duidelijke afspraken over de omgang met lhbtqi+ cliënten halen we de meest positieve ervaringen op. Zowel medewerkers als cliënten ervaren veiligheid bij de vaste gezichten en heldere procedures. We spraken een bewoonster van een begeleid wonen locatie, die zeven jaar geleden is begonnen is met haar transitie. Zij kijkt terug op vele jaren van psychische problematiek en periodes in nachtopvang, psychiatrische instellingen en in een omslagwoning. Tijdens ons gesprek geeft ze aan dat ze nu eindelijk gelukkig is. Gevraagd naar de reden geeft ze het volgende antwoord:

'Ik heb vroeger vaak genoeg in nachtopvang gezeten, voor de wet ben je man, dus werd je op de mannenzaal gezet. Al zou er maar één locatie in de stad zijn, waar ik heen had gekund.. dat had alles gebeurd. Ik heb nu pas rust. ..Het lekkere met de begeleiding hier, is dat niemand onderscheid maakt. Vanaf het eerste begin heb ik me altijd meteen als vrouw geaccepteerd gevoeld door de begeleiding en de bewoners. Ik ben blij dat er een andere persoon is die in transitie is. Het was even wennen, ik was niet meer de enige, maar al heel snel dikke vriendinnen. We kunnen hier ons zelf zijn. Ik had jaren een omslagwoning, werd steeds weer verlengd, ik was psychisch instabiel, met drie opnames in een inrichting per jaar. Ik maakte schulden. De omslagwoning was ook niet veilig in de buurt. Ik werd met de nek aangekeken en uitgescholden door oudere Nederlanders en mensen met een migratieachtergrond, terwijl je zou denken dat die ouderen lang genoeg leven om te weten dat wij ook mensen zijn. Ik wil er nooit meer terug. Nu ik hier woon heb ik geen opnames meer gehad, ik denk ik ga never nooit meer op mijzelf. Ik weet nu dat ik die verplichtingen niet aan kan van zelfstandig wonen.' (bewoonster begeleid wonen locatie)

Een medewerker van de locatie wijst er op dat de dagelijkse begeleiding door een vast team wordt verzorgd, zij noemt het de belangrijkste reden dat bewoners veel veiligheid ervaren.

'Het team is al heel lang bij elkaar, vijf collega's werken er al 10 jaar lang. Ze geven een veilig gevoel aan iedereen die binnenkomt. Je wordt aangesproken zoals jij zelf wil. Ik voelde mij als jongste ook direct opgenomen. We zijn allemaal in vaste dienst. Je ziet dat bij andere afdelingen meer roulatie is, minder hechte teams, dat geeft medewerkers en bewoners een onveilig gevoel.'

En andere verklaring voor de positieve ervaring van lhbtqi+- bewoners met deze locatie is het feit dat bewoners worden betrokken bij sollicitatieprocedures. In de literatuur vinden we veel ondersteuning voor het betrekken van lhbtqi+-personen bij de sollicitatiegesprekken, omdat de sensitiviteit en aansluiting bij de doelgroep van sollicitanten daardoor sneller in beeld in komt. In de conclusies gaan we daar verder op in.

Opvang voor lhbtqi+-personen uit de Oekraïne

Op een geheime locatie in de stad is een opvang gecreëerd voor 36 lhbtqi+-personen die na de inval van Rusland uit de Oekraïne zijn gevlucht. De opvang, aanvankelijk gestart vanuit een persoonlijk initiatief^{xxxii} wordt momenteel praktisch en financieel ondersteund door lhbtqi+ belangorganisaties, fondsen en de gemeente. De bewoners zijn in hoge mate zelf verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken op de locatie. Volgens de oprichter is de zelfredzaamheid van de groep de basis voor het succes van deze opvang. Hij herkent dat het hier niet gaat om de 'gemiddelde' doelgroep van dak- en thuislozenopvang, maar vindt deze werkwijze voldoende bewezen om als voorbeeld te dienen voor een nieuwe locatie voor alleen dak en thuisloze lhbtqi+- personen.

'Het gaat om zelfwerkzaamheid en het betrekken bij dagelijkse taken. En verder geen nadruk op het individu, maar op de groep. Je mag open zijn over de spanningen tussen individuen, maar moet voorkomen dat het tegenstellingen worden door er over te praten. Wij hebben de ervaring dat het kan. Mijn advies? Organiseer als gemeente een plek waar de regenboog community een veilig onderdak kan vinden en van daaruit krijgt iedereen een individueel traject, want elk individu heeft een eigen oplossing nodig. Wie dat moeten doen? Mensen uit de regenboog community, dat is de belangrijkste voorwaarde. Geen hetero's in de begeleiding, die kunnen niet invoelen wat er nodig is. Onderdeel zijn van onze community is belangrijker dan diploma's.' (initiatiefnemer opvang lhbtqi+-personen uit de Oekraïne)

Wat zijn knelpunten?

Intake en/of screening

Al eerder in deze rapportage is geconstateerd dat het onbekend is hoe groot de groep dak- en thuisloze lhbtqi+'ers in Amsterdam is, die wel recht op de opvang heeft, maar deze mijdt uit angst voor een onveilige omgeving en daardoor buiten het zicht van de opvang blijft.

Ook is niet duidelijk hoeveel 'verborgen' lhbtqi+'ers in de opvang zitten. Uit de interviews met een groot aantal medewerkers van opvangvoorzieningen begrijpen we dat bij de screening en/of intake met regelmaat de seksuele voorkeur of gender identiteit niet aan het licht komt. In dit kader is vaker genoemd dat medewerkers van de centrale screeningsbalie Bijzondere Doelgroepen signalen missen dat het om een lhbtqi+ persoon gaat, of dat de persoon in kwestie problemen heeft die het gevolg zijn van een coming-out. Doordat cliënten vaak moeite hebben dit uit zichzelf te benoemen, wordt de problematiek van lhbtqi+-personen nogal eens onderschat, vertelt een medewerker van een opvanglocatie.

'Wij willen dat de gemeente gaat kijken of de medewerkers er wel geschikt zijn. Ik ga zelf af en toe mee naar de Jan van Galenstraat. Niet alle medewerkers die screenen vragen door, nog steeds niet. Dat heeft te maken met sensitiviteit en inzicht. Die vinden het lastig om gesprekken aan te gaan met homo's, lesbiennes en trans, het beestje te benoemen want dan moeten ze verder doorvragen. Als iemand wel erkent dat hij tot de lhbtqi+ wordt er niet meer doorgevraagd 'wat voor opvang zou jij willen?' 'Hoe zouden mensen jou moeten begeleiden'. Ze hebben er geen feeling mee. Dat geldt ook voor deel medewerkers in de opvang trouwens.' (medewerker maatschappelijke opvang)

Veiligheid grote locaties

Geïnterviewden zijn het er over eens dat de veiligheid het meest in gedrang komt bij locaties met slaapzalen of gedeelde kamers en douches. Over de gehele linie geldt dat de grootschalige opvang; slaapzalen (zoals bij dag en nachtopvang, winteropvang en corona-opvang) meer van de beveiliging en toezicht vraagt, dan kleinere locaties en ruimten.

Volgens vrijwel alle geïnterviewden komt het voor dat lhbtqi+- personen - met name personen in transitie, trans vrouwen en 'feminiene' homoseksuelen – met regelmaat last ondervinden van intolerante gedragingen van medebewoners in de opvang^{xxxiii}, zoals uitschelden, misgenderen en handtastelijkheden. Enkele geïnterviewden hebben verteld over (pogingen tot) aanranding in grote locaties.

Er is regelmatig benoemd dat personen uit deze groepen zich in de grotere algemene voorzieningen voor nacht- en winteropvang niet veilig voelen^{xxxiv}, ook omdat zij er niet altijd op kunnen rekenen dat begeleiders of beveiligers reageren als zij worden lastiggevallen. Sommige medewerkers reageren

lacherig of kijken weg. Hoewel de grote locaties vaak aan honderden mensen per jaar onderdak bieden, zijn er per locatie maar enkele personen bekend die zich openlijk uiten als lhbtqi+.

Dezelfde constatering doen begeleiders die werkzaam bij opvanglocaties met slaapzalen. Zij signaleren dat het garanderen van de veiligheid en rust dermate veel tijd vraagt van begeleiders, dat er geen ruimte is voor gesprekken met kwetsbare lhbtqi+-personen. Tegelijkertijd voelen zij dat niet alle medewerkers op deze locaties, zowel begeleiders als beveiligers, positief denken over lhbtqi+-personen die open zijn over hun genderidentiteit of oriëntatie.

'Ik heb jaren gewerkt bij het mobiel team en de winteropvang. Er zijn diverse cliënten die zeggen ik wil nooit meer nachtopvang.. Ik heb een trans gesproken die zegt: 'Ik loop letterlijk met mijn hand voor mijn kont en geslachtsdeel, want ze bedreigen constant. En sommige begeleiders kijken er naar en lachen erom'. (teamleider opvanglocatie)

'Bij grootschalige opvang is er niet voldoende ruimte bij begeleiders om gesprek aan te gaan en mensen gaan zelf ook het gesprek niet aan uit veiligheid. Grootschalige opvang heeft te maken met te veel wisselend personeel, veel zzp'ers en personeel dat in principe niet positief kijkt naar lhbtqi+. Wij pleiten daarom voor een afdeling voor vrouwen en trans personen, vrouwelijke beveiligers en een eigen opgang. Bij de reguliere opvang willen we voldoende en getraind personeel op lhbtqi+-sensitief werken.' (maatschappelijk werker bij nacht- en winteropvang)

Wanneer uit de screening of toeleiding naar voren komt dat een trans persoon of vrouw dakloos is, dan hebben medewerkers van het mobiel team regelmatig moeite met het vinden van een geschikte locatie waar trans personen of vrouwen op een aparte kamer kunnen slapen.

'Het is een groot probleem, als je als mobiel team belt naar de nachtopvang en je geeft aan 'we hebben een trans vrouw', dan zal je zal geen aparte plek vinden voor een vrouw. Het kan ook gebeuren dat het aanmeldcentrum zegt 'we kunnen het als nachtopvang niet aan, er moet eerst een behandelaar aan gekoppeld zijn'. (medewerker mobiel team)

Getraind en vast team

Als het gaat om de tevredenheid over de veiligheid op een opvanglocatie lijkt de mate waarin er gewerkt wordt met een vast team en de mate waarin men open gesprekken of trainingen heeft gevolgd over de inclusie van bepalend. Het is nog geen praktijk dat alle teams trainingen kunnen of van het management moeten volgen. Enkele teamleiders hebben daarom zelf het initiatief genomen, vertelt een van hen.

'We hebben zelf een bedrijf ingehuurd om met teams eens te sparren 'over lhbtqi+'. Ons team is divers qua culturele en religieuze achtergronden, dat is ook een reden om met elkaar te spreken. Het gesprek aangaan met medewerkers heeft veel zin. Het heeft opgeleverd dat mensen anders gaan kijken naar lhbtqi+-personen. Sommige mensen zagen het als iets vies, ook vanuit hun geloof... We zijn vervolgens met twee jonge medewerkers apart het gesprek aangegaan. We hebben gevraagd: hoe ga je er mee om als je een klant hebt die homo is? Ga je er professioneel mee om? Professioneel handelen is het minste wat we van je mogen verwachten, ook als je er vanwege andere overtuigingen of achtergronden moeite mee hebt. Eén heeft zijn ontslag ingediend, met de ander werken we nu juist heel goed samen.' (teamleider 24- uren opvanglocatie)

5.3 Basisvoorwaarden voor inclusieve(re) opvang

In deze paragraaf schetsen we welke voorwaarden volgens de geïnterviewde stakeholders en de literatuur bijdragen aan zo inclusief mogelijke opvangvoorzieningen voor lhbtqi+.

Duidelijk beleid en regels

Veel geïnterviewden ervaren dat veiligheid, in brede zin, allereerst vraagt om duidelijke keuzen met betrekking tot personeelsbeleid en het handhaven van de huisregels op de locaties. Voor deze bevinding vinden we ondersteuning in internationaal onderzoek: National Alliance to End Homelessness (2009); National Center for Transgender Equality (2011).

'Je moet een vorm van sociale veiligheid creëren. Je moet duidelijke procedures hebben voor het personeel en voor de cliënten. Voor cliënten moeten er heldere klachtprocedures zijn, als je onheus bent bejegend moet je duidelijk weten wat je kan doen, dat kan in de vorm van een vertrouwenspersoon en heldere stappen die volgen op de melding. Het moet zowel voor bewoner als professionals een duidelijk proces zijn hoe die klachten worden afgewikkeld, het proces dient transparant te zijn om veiligheid en vertrouwen van de cliënten te creëren. De enige manier om iemand het gevoel te geven dat je veilig bent, is laten zien dat je er echt naar handelt!'. (teamleider maatschappelijke opvang)

Het belang van heldere huisregels en het handhaven daarvan wordt beschreven in meerdere internationale onderzoeken. Zo tonen onderzoeken naar de veiligheid op opvanglocaties aan dat er huisregels moeten zijn die expliciet de veiligheid van lhbtq+ garanderen en dat die bekend moeten zijn bij medewerkers en cliënten. Voorwaarde voor effect op de veiligheid is dat bij overtreding van de regels direct wordt opgetreden (zie ook: Abramovich, 2013; Cull et al., 2006; Hunter, 2008).

Alle medewerkers handelen professioneel

De uitkomsten van interviews en literatuuronderzoek onderstrepen het belang van trainingen en gesprekken over werken met lhbtq+-personen (zie ook vorige hoofdstuk). Medewerkers van opvangvoorzieningen moeten minimaal in staat zijn professioneel te handelen en de eigen oordelen over de doelgroep opzij te zetten, ook als de eigen persoonlijke, religieuze of culturele overtuigingen niet aansluiten bij de doelgroep'.

Om de veiligheid te garanderen moeten alle medewerkers – ook degenen die in als zzp'er worden ingehuurd - een professionele basishouding hebben en alle cliënten in gelijke mate beschermen. Personeelsleden moeten altijd professioneel en onbevooroordeeld handelen, zonder uitzondering een open houding hebben naar mensen met een lhbtq+ achtergrond. Belangrijk is dat naast de professionals die werken op begeleiding en zorg, ook de professionals die zich bezighouden met toezicht en beveiliging zijn getraind om te werken met de doelgroep. Personeelsleden die moeite hebben de eigen oordelen opzij te zetten, dragen volgens geïnterviewde cliënten en collega's niet bij aan de inclusie en veiligheid van lhbtq+ in opvanglocaties en zijn daarom niet geschikt.

Interne experts

Op iedere opvanglocatie werken een of meerdere medewerkers met een lhbtq+'ers achtergrond; de herkenning werkt ondersteunend bij het bespreekbaar maken van (vraagstukken rond) seksuele voorkeur, genderidentiteit of transitie. (zie ook de toolkit van de Substance Abuse and Mental Health Services Administration in de VS, 2011). Verder beschikt ieder team over een of meerdere medewerkers met ervaring en kennis van de relevante netwerken die nodig zijn voor vraagstukken van lhbtq+'ers. Denk bij dit laatste aan goede contacten met (zelf)organisaties van en voor Amsterdamse Lhbtq+'ers.

Uit de literatuur en interviews maken we verder op dat het zinvol is om lhbtq+ cliënten te betrekken bij het beleid (bijvoorbeeld door deelname aan een cliëntenraad) en de werving van personeel (Toolkit Substance Abuse and Mental Health Services Administration in de VS, 2011)

Samenwerking

Amsterdam kent vele organisaties die geworteld zijn in de verschillende lhbtq+ communities. Deze organisaties beschikken over relevante kennis, expertise en netwerken. Het is belangrijk samen te werken met organisaties die expertise hebben in specifieke subgroepen van de lhbtq+ (Toolkit Substance Abuse and Mental Health Services Administration in de VS, 2011).

De huidige (grotere) organisaties voor dak- en thuislozenopvang in Amsterdam lijken over en weer weinig gebruik te maken van elkaars expertises op het terrein van lhbtq+ en weten ook relatief weinig over de lhbtq+ deskundigheid van belangenorganisaties. Uitzondering vormen de (belangen) organisaties TransUnited Europa en Veilige Haven, die in het veld wel brede bekendheid genieten. Medewerkers van algemene en maatschappelijke opvangvoorzieningen hebben aangegeven behoefte te hebben aan een sociale kaart met 'lhbtq+ -deskundigheid' in het veld, zodat er meer en effectiever kan worden samengewerkt.

5.4 Specifieke opvang nodig?

Volgens de doelgroep

Hoewel enkele geïnterviewde dak- en thuisloze trans personen aangeven zich prettiger te voelen in een gemengde opvang, geeft de meerderheid aan behoefte te hebben aan een specifieke opvang voor en door 'de groep' waarmee men zich identificeert.

'Als de mogelijkheid er zou zijn geweest om in een speciale lhbtq+ opvang te wonen, dan had dat me wel goed gedaan. Ik zit hier nu goed, maar ik weet van mensen uit mijn directe omgeving dat het ook wel heel anders kan gaan.' (lesbische jongvolwassene in maatschappelijk opvang jeugd)

'Voor mij is het belangrijk om op een plek te zitten met mensen waarmee je vrienden kan maken. Je komt al uit een onveilige situatie dus dan wil je gewoon op een plek zitten waar je met mensen bent waarin je jezelf kan herkennen.' (intersekse persoon in maatschappelijke opvang jeugd)

Wanneer we vragen hoe een aparte voorziening er uit zou moeten zien, noemen leden uit de doelgroep dat zij behoefte hebben aan herkenning van en deskundigheid bij teamleden.

'De begeleiders hoeven niet per se uit de lhbtq+-community te komen. Het is fijn als er iemand tussen zit, maar ik zou niet die harde eis stellen. Wat betreft begeleiders gaat het er het meest om dat iemand gewoon goed zijn werk doet. Ik vind het wel fijn als mensen kennis hebben van mijn culturele en religieuze achtergrond. Ik ging bijvoorbeeld wel naar de eerste Arabische vrouw toe hier omdat die gewoon de achtergrond en cultuur kent.' (trans vrouw in maatschappelijke opvang).

Volgens de experts en belangengroepen

Ook geïnterviewden van belangengroepen en lhbtq+ experts zijn overtuigd van de noodzaak van aparte voorzieningen en opvangmogelijkheden.

'Nee, volledig veilige reguliere opvang is er nog niet. Een aparte voorziening is nu echt nodig. Je kunt nu niet beloven dat een algemene lhbtq+-omgeving veilig is. Het is te riskant. Niet elke opvang is veilig. Dat is afhankelijk van populatie, peerpressure etc. Zo inclusief is de sfeer voorlopig nog niet. Dat ligt deels aan de medewerkers, maar ook als die oké zijn, ben je voor de veiligheid afhankelijk van de andere cliënten.' (maatschappelijk werker die tot bi-culturele lhbtq+-community behoort)

Dat specifieke opvang nodig is, is inmiddels al jaren duidelijk. Dat het er nog niet is, is eigenlijk een schandaal. (medewerker belangenorganisatie lhbtq+'ers)

Iemand met dezelfde etnische of culturele achtergrond die ervaringsdeskundig is, kan vaak heel goed werken, maar het kan soms ook contraproductief zijn. Soms bestaat de angst dat verhalen via de hulpverlener in het netwerk van de familie of de omgeving komen.' (maatschappelijk werker die tot bi-culturele lhbtq+ community behoort)

Volgens medewerkers opvangvoorzieningen

De meerderheid van de geïnterviewde medewerkers van algemene en maatwerkvoorzieningen vindt de eigen locaties nog niet (volledig) voldoen aan de basisvoorwaarden van veiligheid voor lhbtq+-personen. Zij zien de oplossing vooral in aparte voorzieningen (afdelingen of kamers) binnen de eigen locaties en in aparte kleinere opvanglocaties met specifieke kennis en een divers team.

We pleiten voor samenwerking tussen GGD voor behandeling, belangengroepen voor de persoonlijke begeleiding en dakloze opvang voor de expertise op re-integratie en zelfredzaamheid. (maatschappelijk werker opvang)

'Het is belangrijk dat hulpverleners een vergelijkbare achtergrond hebben. Iemand die bijvoorbeeld seksueel geïntimideerd is door heteromannen, wil liever niet geholpen worden door een heteroman. Het grootste deel van de cliënten wil, als dat mogelijk is, sekse en cultuurspecifiek gematcht worden.' (begeleider in maatschappelijk opvang)

In een van de stadsdelen wordt binnenkort een aparte wooneenheid geopend voor lhbtq+-personen. Een betrokken teamleider van de maatschappelijke opvangvoorziening vertelt over dit initiatief;

'Ik ben groot voorstander van kleinschalige voorzieningen, die bieden meer geborgenheid voor de doelgroep. Lhbtq+- personen willen het liefst alleen naar opvangvoorzieningen met gelijkgestemden. Wij gaan starten met een groepswooning voor drie cliënten lhbtq+, die een CTMO screening hebben gehad. Het zijn mensen die in een opvangvoorziening niet veilig waren.' (teamleider maatschappelijke opvang)

Hoewel de meerderheid van de geïnterviewde professionals er over eens is dat 'de huidige grote locaties voor opvang de veiligheid lhbtq+-personen onvoldoende kunnen garanderen', worden er toch ook wel vraagtekens gezet bij aparte voorzieningen voor dak- en thuisloze lhbtq+-personen. Genoemde redenen zijn dat juist gezamenlijke opvang de integratie in de samenleving bevordert en dat aparte voorzieningen beschikbaar moeten zijn voor alle groepen extreem kwetsbaren onder de dak en thuislozen en niet alleen voor lhbtq+-personen.

'Ik ben geen voorstander van speciale opvang. Ik vind het lastig mensen als een aparte groep te zien. Samen op een opvang kan echt goed werken.' (maatschappelijk werker algemene opvang)

In het veld worden er wel vragen gesteld bij aparte lhbtq+ locaties, niet iedereen is voorstander. Men vraagt zich af of we mensen niet juist gaan isoleren en of leren omgaan met spanningen er niet bij hoort.' (regio manager maatschappelijk opvang)

Enkele geïnterviewde professionals en experts pleiten zeer nadrukkelijk voor een kleine opvangvoorziening voor specifiek transgenders, met name personen die bezig zijn met het transitietraject.

'Meest kwetsbaar zijn de personen in transitie die op straat terecht komen. Zij hebben meervoud aan problematiek, niet alleen seksualiteit en identiteit. De struggle die daarbij komt veroorzaken andere problematiek, iemand heeft last van psychische problemen, gaat daardoor drinken of drugs gebruiken om problemen te dempen waardoor de problemen alleen maar groter worden, krijgt meer problemen vanwege geld en dus prostitutie, dan wordt het een vicieuze cirkel.' (medewerker mobiel team)

'Je hebt een specialistische opvang en begeleiding nodig voor deze groep. Met basic kennis van psychiatrie en verslaving, je moet kunnen zien dat het ene probleem het andere versterkt. Binnen de reguliere voorziening kunnen we deze doelgroep niet bedienen. Je zal moeten zorgen dat je gespecialiseerde clubs moet doen, met professionals en niet alleen vrijwilligers met belangengroepen.' (maatschappelijk werker opvanglocatie)

'Opvang voor de hele regenbooggroep is niet voldoende veilig. Er zijn nog veel lhb's die niet goed begrijpen wat de t inhoudt'. (medewerker belangenorganisatie).

Ondanks de soms uiteenlopende visies van geïnterviewde professionals is er breed draadvlak voor het starten van een locatie voor trans personen, waar de deskundigen van maatschappelijke opvang, de

belangenorganisaties, de GGD en VU MC samenwerken. Men denkt aan een locatie voor circa 6 – 8 personen.

5.4 Algemene aandachtspunten

Als we opbrengsten van de interviews analyseren, komen we tot de volgende aandachtspunten (zie ook hoofdstuk 6).

Professionals en ervaringsdeskundigen die met dak- en thuislozen werken signaleren dat het met enige regelmaat voorkomt dat dak- en thuisloze lhbtqi+’ers bij een screening bij de Balie Bijzondere Doelgroepen ten onterechte worden beoordeeld als ‘zelfredzaam’. Wanneer lhbtqi+-personen hun seksuele geaardheid en genderidentiteit en -expressie zelf niet aan de orde durven te stellen, blijft het onbenoemd en blijven soms essentiële problemen en behoeften buiten beeld. Onderliggende problematiek zoals verstoting komt niet snel ter sprake in een screeningsgesprek, vertellen geïnterviewde ervaringsdeskundigen.

Volgens verschillende geïnterviewde professionals en belangenorganisaties zijn jongeren en hulpverleners vaak onvoldoende op de hoogte van het specifieke hulpverleningsaanbod voor lhbtqi+-personen en van de lhbtqi+ expertise die sommige opvangvoorzieningen en medewerkers hebben. Meerdere medewerkers van opvangvoorzieningen die we gesproken hebben, gaven aan behoefte te hebben aan een ‘sociale lhbtqi+- kaart’.^{xxxv}

Een specifieke opvang voor dak- en thuisloze lhbtqi+-personen zal in een behoefte voorzien van een deel van de doelgroep. Deze conclusie wordt ondersteund door de uitkomsten van de interviews met Amsterdamse stakeholders en Nederlands en internationaal onderzoek.^{xxxvi}

Met name voor de meest kwetsbare personen kan een specifieke opvanglocatie noodzakelijk zijn, om het leven weer verder op te bouwen. In dit kader worden (biculturele) personen in transitie, trans vrouwen en biculturele homoseksuele jongvolwassenen het meest genoemd. Zij hebben gemiddeld meer dan andere groepen te maken met onbegrip en agressie van medegebruikers van de opvang. Ook hebben zij meer dan andere groepen behoefte aan individuele begeleiding door ervaringsdeskundigen of mensen die zich ook als zodanig identificeren.

Belangrijk is dat de cliënt zelf kan aangeven of die zich beter voelt in een setting van een algemene opvang, in een specifieke kamer (binnen de opvang) of in een specifieke opvanglocatie. De jongvolwassen trans personen die mee hebben gedaan aan dit onderzoek hebben verschillende behoeften op dit vlak. Uiteenlopend van zeer grote behoefte aan een opvang door en met trans personen, tot behoefte aan een opvang met diversiteit onder cliënten en medewerkers.

6 Samenvattende conclusies en aanbevelingen

6.1. Samenvattende conclusies

In dit onderzoek stond de vraag centraal in hoeverre er in Amsterdam behoefte is aan specifieke opvang voor (jong)volwassen dak- en thuisloze lhbtq+-personen. Aanvullend is gekeken naar de ervaringen met de huidige opvang in Amsterdam, naar vergelijkbare (inter)nationale ervaringen en naar mogelijkheden om de huidige opvang te optimaliseren voor dak- en thuisloze lhbtq+-personen.

Totale omvang van de doelgroep groter

Er bestaat beperkt zicht op zowel de omvang van het totaal aantal dak- en thuislozen in Amsterdam, als op (de ontwikkeling van) het aandeel lhbtq+'ers daarbinnen. Het is een vraagstuk waarnaar in Nederland en daarbuiten nog maar weinig onderzoek is gedaan en waarover weinig harde data bekend zijn.

In Amsterdam zijn er - volgens geïnterviewden - veel meer dak- en thuisloze lhbtq+-personen dan worden bereikt via de huidige opvangvoorzieningen. Inschattingen van de omvang van de niet-bereikte groep lopen uiteen, maar wat overeenkomt is dat men denkt dat personen met een migratieachtergrond en personen zonder verblijfsvergunning^{xxxvii} naar verhouding vaker buiten beeld blijven.

Bij de jongvolwassenen is misbruik door volwassenen die woonruimte aanbieden 'tegen een wederdienst' door meerdere respondenten als een urgent probleem benoemd; er is weinig zicht op de situatie en omvang van deze groep jongvolwassenen.

Daarnaast zijn er andere groepen kwetsbare dak- en thuisloze lhbtq+'ers die formeel buiten het zicht van de reguliere opvang vallen, omdat ze niet aan de voorwaarden voor opvang voldoen. Het gaat dan onder andere om ongedocumenteerden. Verschillende respondenten gaven aan zich ernstig zorgen over deze laatste groep te maken, omdat een deel van hen zich niet veilig voelt op LVV of winteropvang en daarom een onzeker bestaan 'op straat' verkiest. Het gaat om een kwetsbare groep die volgens respondenten en literatuur op straat relatief vaak het slachtoffer is van verbaal en fysiek geweld.

Ten slotte zijn er signalen dat de problematiek van lhbtq+-personen bij de screening bij de centrale balie voor Bijzondere Doelgroepen niet altijd naar voren komt. Er zou geregeld sprake zijn van handelingsverlegenheid bij screeners en schroom bij dak- en thuisloze lhbtq+'ers om hun gender identiteit of seksuele oriëntatie en expressie ter sprake te brengen. Vooral bij de lhbtq+- dak- en thuisloze volwassenen zouden de screeners de achterliggende oorzaken van dakloosheid nog al eens missen (zoals het niet meer terug kunnen keren naar familie of woonomgeving).

Ervaringen met de huidige opvang

Amsterdam kent verschillende vormen van opvang voor dak- en thuisloze personen, van kortdurende opvang zoals nachtopvang tot een langere periode opvang in combinatie met een zorgtraject. De meeste professionals en cliënten die we spraken konden vooral een beeld schetsen van de organisatie of de locatie waar zij zelf werkten of verbleven, waardoor de ervaringen per opvanglocatie nogal uiteen konden lopen.

Ondanks de verschillen in ervaringen per individu en locatie, zijn er ook een aantal grote lijnen te ontdekken als het gaat om de veiligheid van dak- en thuisloze lhbtq+-personen. Dat begint met de

constatering dat lhbtq+-personen gebaat zijn opvang op kleine woonlocaties of afdelingen. Op die locaties heeft het personeel over de gehele linie meer ruimte voor begeleiding en gesprek met cliënten.

Men is het er unaniem over eens dat de veiligheid van lhbtq+-personen op grotere opvanglocaties met slaapzalen en gedeelde kamers en gedeelde douches het meest in het gedrang is. Die constatering geldt overigens voor de gehele groep dak- en thuislozen: slaapzalen vragen meer van de beveiliging en toezicht dan kleinere locaties, afgesloten afdelingen of eenpersoonskamers.

Veiligheid

Geïnterviewde stakeholders geven aan dat lhbtq+- personen - met name personen in transitie, trans vrouwen en 'feminiene' homoseksuelen – met regelmaat last ondervinden van intolerante gedragingen van medebewoners in de opvang^{xxxviii}, zoals uitschelden en misgenderen. In enkele grotere locaties zou mogelijk ook sprake zijn van handtastelijkheden en (pogingen tot) aanranding.

Om de veiligheid te garanderen – moet er op alle opvanglocaties gewerkt worden met begeleiders en beveiligers die tenminste een professionele houding hebben ten opzichte van lhbtq+-personen. De Amsterdamse opvangvoorzieningen zijn echter nog niet zo ver.

Niet overal wordt direct en adequaat gereageerd op negatief gedrag van andere opgevangen dak- en thuislozen tegen lhbtq+-personen. Vooral op grotere locaties en locaties met veel tijdelijke krachten voldoet het klimaat en de veiligheid niet altijd aan de basisvoorwaarden, menen betrokkenen. Een vaker genoemd voorbeeld van onveiligheid is dat pesterijen door de vingers gezien worden gezien als 'het hoort erbij'. Ook de veiligheid op slaapzalen en bij gedeelde douches is vaak zorgelijk genoemd.

Personeel, locatie en huisregels

Stakeholders benadrukken dat veiligheid onder meer vraagt om duidelijke keuzen met betrekking tot personeelsbeleid (werving en selectie) en huisregels op de locaties. (zie ook: National Alliance to End Homelessness (2009); National Center for Transgender Equality (2011).

Het personeel dat begeleiding en zorg op maat geeft, moet volgens de meeste respondenten behalve een professionele houding, ook kennis hebben van de problematiek van dak- en thuisloze lhbtq+'ers en toegang hebben tot relevante netwerken, waaronder de (zelf)organisaties die zich specifiek op deze groepen richten. Een inclusievere opvang met medewerkers die zelf uit de doelgroepen afkomstig zijn, waarin dak- en thuisloze (biculturele) lhbtq+'ers zich kunnen herkennen, kan verder belangrijk bijdragen aan de sociale veiligheid op een opvangplek.

Tot slot is de locatie van belang. Een veilige plek is een plek in de stad waar zowel buiten als binnen de muren van de opvang een lhbtq+ vriendelijk klimaat heerst. Binnen de muren zijn er duidelijke huisregels die gehandhaafd worden.

Specifieke opvang?

Een groot deel van de geïnterviewde professionals en deskundigen van belangenorganisaties denkt dat het nog even duurt voordat de reguliere opvang voldoende inclusief is en pleit mede om die reden voor specifieke voorzieningen (aparte kamers, afdelingen of kleinschalige wooneenheden). Evenals geïnterviewde dak- en thuislozen benadrukken zij het belang van het combineren van specifieke voorzieningen met het bieden van begeleiding op maat, door divers samengestelde teams waar lhbtq+-deskundigen vanuit belangorganisaties, de opvang en de zorg samenwerken. Dit wordt ondersteund door Nederlands onderzoek en internationaal onderzoek. Ook vergelijkbare voorzieningen in het buitenland en in Utrecht maken duidelijk dat een specifieke opvang in een behoefte voorziet (zie paragraaf 4.1).

Als meest kwetsbare dak- en thuisloze lhbtqi+'ers zijn (biculturele) personen in transitie, trans vrouwen en biculturele homoseksuele jongvolwassenen het vaakst genoemd. Vooral degenen die zichtbaar genderdivers zijn hebben gemiddeld meer dan andere groepen te maken met onbegrip en agressie van medegebruikers van de opvang. Ook hebben zij meer dan andere groepen behoefte aan begeleiding door ervaringsdeskundigen of mensen die zich ook als lhbtqi+ identificeren. Sommige respondenten stellen dat dak en thuisloze transgenders het baat hebben bij een aparte opvangvoorziening.

6.2. Aanbevelingen

In het verlengde van de conclusies, doen we hieronder de volgende aanbevelingen.

1. Start een kleinschalige opvang specifiek voor lhbtqi+

Op grond van de gesprekken die wij hebben gevoerd, de literatuur en de ervaringen in Utrecht, is de verwachting dat er voldoende belangstelling bestaat voor een of meerdere kleinschalige opvanglocaties, specifiek voor de meest kwetsbare Amsterdamse lhbtqi+'ers die dak- of thuisloos zijn geworden. We raden daarbij het volgende aan:

1. Zorg dat deze opvangplek minimaal voldoet aan eerdergenoemde voorwaarden voor een lhbtqi+-vriendelijke opvang, waaronder professioneel personeel, met kennis van problematiek dak- en thuisloze lhbtqi+'ers, waarvan er één of meerdere een lhbtqi+ achtergrond hebben en één of meerdere een biculturele achtergrond.
2. Werk bij de totstandkoming van de opvang samen met de lhbtqi+ (zelf)organisaties en met professionals die voor de doelgroepen relevante expertise en netwerken hebben, zoals Veilige Haven en het T-huis.
3. Maak gebruik van de ervaringen van specifieke voorzieningen/locaties en in Amsterdam en De Tussenvoorziening in Utrecht
4. Kies voor een veilige, lhbtqi+ vriendelijke plaats in de stad.
5. Geef bekendheid aan het bestaan van deze plek, maar houdt de locatie geheim
6. Ga samenwerking aan met de Utrechtse Tussenvoorziening en de mogelijk toekomstige Haagse voorziening en verken de mogelijkheid tot het wederzijds opvangen van dak- en thuislozen die nu vanwege de regiobinding minder snel in aanmerking komen

2. Creëer verschillende soorten opvangplekken die expliciet lhbtqi+ vriendelijk zijn.

Idealiter zijn alle opvangplekken in Amsterdam veilig voor dak- en thuisloze lhbtqi+'ers, maar die situatie is voorlopig nog niet haalbaar. Tegelijkertijd zijn er voor de enkele, hierboven aanbevolen specifieke opvang, te veel dak- en thuisloze lhbtqi+'ers in Amsterdam. Het is daarom aan te raden enkele opvangplekken voor volwassen en jongvolwassenen expliciet en herkenbaar als lhbtqi+ vriendelijk te benoemen. Dit zijn plekken:

- a. Met gereserveerde één-persoons kamers voor lhbtqi+
- b. Waar geen enkele vorm van lhbtqi+ fobie wordt geaccepteerd; dit blijkt uit duidelijke huisregels die gehandhaafd worden;
- c. Met een *vast* team met *professionele* medewerkers met kennis van problematiek dak- en thuisloze lhbtqi+'ers, waarvan er één of meerdere een lhbtqi+ achtergrond hebben en één of meerdere een biculturele achtergrond
- d. Waar samengewerkt wordt met lhbtqi+ (zelf)organisaties
- e. Met uitingen (eventueel regenboogvlaggen) waarmee het lhbtqi+ vriendelijke karakter nadrukkelijk wordt onderstreept
- f. Op een veilige plek in de stad

- g. Die eventueel gecertificeerd zijn, bijvoorbeeld met de Roze Loper

3. Zorg dat de huidige opvang inclusiever wordt

Om de gehele dak- en thuislozenopvang toegankelijker, veiliger en inclusiever te maken, hebben de gemeente Amsterdam en diverse Amsterdamse aanbieders van opvang en lhbtqi+ belangenorganisaties de afgelopen jaren diverse stappen gezet. Dit beleid moet de komende jaren worden voortgezet en geïntensiveerd. We denken bij dit laatste onder andere aan de volgende punten, die (deels) door onze respondenten zijn aangedragen:

- Maak de toegang tot (maatwerk)voorzieningen voor dak- en thuislozen toegankelijker door alle professionals in de keten te (blijven) trainen zodat ze sensitiever worden voor de problematiek van lhbtqi+’ers en deze eerder en beter bespreekbaar gemaakt wordt.
- Laat deze trainingen evalueren en monitor de impact die ze hebben
- Investeer in een professionele basishouding van alle medewerkers in alle lagen van de organisaties. Dit betekent onder andere onbevooroordeeld handelen, zonder uitzondering een open houding hebben naar mensen met een lhbtqi+ achtergrond. Monitor dit geregeld.
- Stimuleer dat opvangorganisaties (doorgaan om) de samenstelling van hun personeel diverser en inclusiever maken. Inclusief personeelsbeleid moet hierbij altijd ten goede komen aan de veiligheid van de cliënten.
- Zorg dat professionals en jongeren kennis krijgen van de sociale kaart. We hoorden van verschillende respondenten dat zij en/of hun collega’s niet of onvoldoende kennis hebben van de (zelf)organisaties die veel expertise hebben over lhbtqi+. De informatie op de website straatapp biedt nu al de nodige informatie. Dit kan worden aangevuld en er kan meer bekendheid aan gegeven worden.

4. Maak de opvang toegankelijker; verbeter de screening en intake

Een deel van de dak- en thuisloze lhbtqi+ doet geen beroep op de reguliere opvang, omdat ze bij voorbaat de verwachting hebben dat deze niet veilig is. Daarnaast geven verschillende professionals aan dat een deel van de dak- en thuisloze lhbtqi+’ers ten onrechte buiten de opvang en de hulpverlening blijft, omdat de professionals die de intake of screeningsgesprekken met hen voeren onvoldoende lhbtqi+-sensitief zijn. Hierdoor krijgen ze niet de gepaste hulpverlening en worden ze ten onrechte als zelfredzaam beschouwd.

Het is daarom van belang dat er op verschillende plaatsen in de keten waar intake- en screeningsgesprekken plaats vinden, medewerkers aanwezig zijn die de achtergronden van lhbtqi+’ers kennen en die getraind zijn om met deze groepen het gesprek te voeren.

De eerdergenoemde specifieke opvanglocatie en enkele expliciet lhbtqi+ vriendelijke plaatsen kunnen helpen de opvang toegankelijker te maken wanneer voldoende bekendheid wordt gegeven aan het bestaan van deze plaatsen.

5. Besteed ook aandacht aan andere groepen

Dit onderzoek ging conform de opdracht over de opvang van dak- en thuisloze lhbtqi+’ers van 18 jaar en ouder. Andere 'letters' en leeftijdsgroepen vielen buiten het onderzoek. Enkele respondenten vroegen bij de uitwerking van het beleid ook rekening te houden met kwetsbare groepen die buiten deze letters vallen, waaronder bijvoorbeeld non binaire dak- en thuislozen^{xxxix} die relatief vaak te maken met geweld. (Vijlbrief et al., 2020) Ook wees een respondent op een groeiende, kwetsbare groep jongere lhbtqi+’ers onder de 18 jaar die onder de radar blijven.

6. Aandacht voor ongedocumenteerde lhbtq+-personen is dringend noodzakelijk

Verder willen we aandacht vragen voor het volgende: veel respondenten spraken hun zorgen uit over de in hun ogen uiterst kwetsbare positie van ongedocumenteerde lhbtq+'ers. Zij schatten dat het om een naar verhouding groot deel van de ongedocumenteerden gaat die formeel buiten de reguliere opvang valt, maar geregeld wel een beroep doet op enkele (zelf)organisaties en hulpverleners. Een deel van hen krijgt ondersteuning via het Wereldhuis.

7. Vervolgonderzoek

Tot slot willen we het belang van vervolgonderzoek benadrukken. Tijdens onze verkennende studie hebben we diverse signalen opgehaald die wij niet verder hebben kunnen onderzoeken, maar die wel om een vervolgstudie vragen. We denken hierbij allereerst aan de situatie van dakloze lhbtq+ personen zonder geldige papieren in de Landelijke Vreemdelingen Voorziening, in de winteropvang en buiten de opvang; verder vragen we aandacht voor de situatie van jongvolwassenen die inwonen bij volwassenen, al dan niet gereguleerd en ten slotte vragen we aandacht voor de training en begeleiding van medewerkers in de beveiliging die werkzaam zijn in de opvang en zorg: hoe worden zij begeleid en getraind op omgaan met kwetsbare personen als de lhbtq+ personen?

Bijlage: Literatuur

Abramovich, I.A. (2012). No safe place to go: LGBTQ youth homelessness in Canada: reviewing the literature. *Canadian Journal of Family and Youth*, 4(1), 29–51.

Abramovich, I. A. (2013). No fixed address: Young, queer, and restless. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Bucciari, J. Karabanow, & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice*. Toronto, ON: Canadian Homelessness Research Network Press

Abramovich, A., & Kimura, L. (2021). Outcomes for youth living in Canada's first LGBTQ2S Transitional Housing Program. *Journal of Homosexuality*, 68(8), 1242-1259.

Albert Kennedy Trust (2015). *LGBT Youth Homelessness: A UK National Scoping of Cause, Prevalence, Response & Outcome*. Albert Kennedy Trust.

Blank, M. de & Naezer, M. (2022). *Onzichtbaar in twee werelden: Hulpverlening voor transgender slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling*. Amsterdam: Atria.

Butter, E. & Omlo, J. (2021). *Een verkennend onderzoek naar de preventie van schadelijke praktijken in Nederland. Over witte vlekken in beleid en effectieve interventies*. Amsterdam/Utrecht

Choi, S.K., Wilson, B.D.M., Shelton, J., & Gates, G. (2015). Serving our youth 2015: The need and experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender, and questioning youth experiencing homelessness. (Retrieved from the eScholarship website: <http://escholarship.org/uc/item/1pdg886n>)

City of San Francisco & Applied Survey Research. (2013). *2013 San Francisco homeless point-in-time count & survey*. San Francisco, CA: Department of Homelessness and Supportive Housing

Cochran, B. N., Stewart, A. J., Ginzler, J. A., Cauce, A. M. (2002). Challenges faced by homeless sexual minorities: Comparison of gay, lesbian, bisexual, and transgender homeless adolescents with their heterosexual counterparts. *American Journal of Public Health*, 92(5), 773– 777.

Cooke, T. J., & Rapino, M. (2007). The migration of partnered gays and lesbians between 1995 and 2000. *Professional Geographer*, 59, 285–297. doi:10.1111/j.1467-9272.2007.00613.x

Cray, A., Miller, K., & Durso, L.E. (2013). Seeking shelter: the experiences and unmet needs of LGBT homeless youth. (Retrieved from the Center for American Progress website: <https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/2022/09/LGBTHomelessYouth.pdf>)

Cull, M., Platzer, H., & Balloch, S. (2006). *Out on my own: Understanding the experiences and needs of homeless lesbian, gay, bisexual, and transgender youth*. Brighton, United Kingdom: Health and Social Policy Research Centre.

Durso, L.E., & Gates, G.J. (2012). *Serving Our Youth: Findings From a National Survey of Services Providers Working With Lesbian Gay, Bisexual, and Transgender Youth Who are Homeless or at Risk of Becoming Homeless*. (Retrieved from the Williams Institute website: <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Durso-Gates-LGBT-Homeless-Youth-Survey-July-2022.pdf>).

- Ecker, J. (2016). Queer, young, and homeless: A review of the literature. *Child & Youth Services, 37*(4), 325-361.
- Ecker, J., Aubry, T., & Sylvestre, J. (2019). A review of the literature on LGBTQ adults who experience homelessness. *Journal of homosexuality, 66*(3), 297-323.
- Ecker, J., Aubry, T., & Sylvestre, J. (2022). Experiences of LGBTQ adults who have accessed emergency shelters in a large Urban City in Canada. *Social Work in Public Health, 37*(2), 168-185.
- Frederick, T. J., Ross, L. E., Bruno, T. L., & Erickson, P. G. (2011). Exploring gender and sexual minority status among street-involved youth. *Vulnerable Children and Youth Studies, 6*(2), 166–183
- Gangamma, R., Slesnick, N., Toviessi, P., & Serovich, J. (2008). Comparison of HIV risks among gay, lesbian, bisexual, and homeless heterosexual youth. *Journal of Youth Adolescence, 37*, 456– 464
- Gattis, M.N. (2011). An ecological systems comparison between homeless sexual minority youths and homeless heterosexual youths. *Journal of Social Service Research, 1–12*
- Gemeente Amsterdam. (2020). Een nieuwe start; samen op weg naar perspectief.
- Gemeente Amsterdam. (2020). Nota Regenboogbeleid 2021–2025.
- Gemeente Amsterdam (2021). Kortdurende Opvang Maatschappelijke Opvang Beschermd Wonen; Amsterdams Handboek Voor Professionals.
- Gemeente Amsterdam (2022). Amsterdams Akkoord. Amsterdams coalitieakkoord 2022-2026.
- Groot de, N., Vijlbrief, A., Emmen, M. (2018) Out on the Streets, Movisie, Utrecht.
- Hunter, E. (2008). What's good for the gays is good for the gander: Making homeless youth housing safer for lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Family Court Review, 46*(3), 543– 557
- Huijnk, W., Damen, R., & Van Kampen, L. (2022, juli). Lhbt-monitor 2022; de leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kann, L., McManus, T., Harris, W. A., Shanklin, S. L., Flint, K. H., Hawkins, J., Queen, B., Lowry, R., Olsen, E. O., Chyen, D., Whittle, L., Thornton, J., Lim, C., Yamakawa, Y., Brener, N., & Zaza, S. (2016). Youth Risk Behavior Surveillance - United States, 2015. *Morbidity and mortality weekly report. Surveillance summaries (Washington, D.C. : 2002), 65*(6), 1–174.
<https://doi.org/10.15585/mmwr.ss6506a1>
- Keuroghlian, A.S., Shtasel, D., & Bassuk, E.L. (2014). Out on the street: a public health and policy agenda for lesbian, gay, bisexual, and transgender youth who are homeless. *American Journal of Orthopsychiatry, 84*(1), 66–72.
- Khandor, E., Mason, K., Chambers, C., Rossiter, K., Cowan, L., & Hwang, S. W. (2011). Access to primary health care among homeless adults in Toronto, Canada: Results from the Street Health survey. *Open Medicine, 5*(2), E94–E103.
- Kromhout, M., & Wolf, S. (2019). Biculturele trans personen in Amsterdam

Aandacht en aanbevelingen voor de specifieke problematiek van trans personen van kleur in Amsterdam. Amsterdam: Adviesraad Diversiteit en Integratie.

Lepischak, B. (2003). Building community for Toronto's lesbian, gay, bisexual, transsexual and transgender youth. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 16(3), 81–98.

Maccio, E. M., & Ferguson, K. M. (2016). Services to LGBTQ runaway and homeless youth: Gaps and recommendations. *Children and Youth Services Review*, 63, 47-57.

Meijssen, E. & S. Timmerman (2020), Driedubbel Kwetsbaar; Verkenning van de situatie van dak- en thuisloze lhbtj-jongeren in Nederland. Utrecht: Movisie

Meris, D. (2001). Responding to the mental health and grief concerns of homeless HIV- infected gay men. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 13, 103–111. doi:10.1300/J041v13n04_12

Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>

Milburn, N. G., Ayala, G., Rice, E., Batterham, P., & Rotherham-Borus, M. J. (2006). Discrimination and exiting homelessness among homeless adolescents. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 12(4), 658–672.

Moon, M.W., McFarland, W., Kellogg, T., Baxter, M., Katx, M.H., MacKellar, D., & Valleroy, L. A. (2000). HIV risk behavior of runaway youth in San Francisco: Age of onset and relation to sexual orientation. *Youth & Society*, 32(2), 184–201.

Mottet, L., & Ohle, J. (2006). Transitioning our shelters: making homeless shelters safe for transgender people. *Journal of Poverty*, 10(2), 77–101. http://dx.doi.org/10.1300/J134v10n02_05

National Alliance to End Homelessness, National Network for Youth, Lambda Legal & National Center for Lesbian Rights (2009). National Network for Youth, Lambda Legal, & National Center for Lesbian Rights. National recommended best practices for serving LGBT homeless youth (Retrieved from <http://www.endhomelessness.org/content/general/detail/2239>)

National Centre for Transgender Equality. (2011). Making shelters safe for transgender evacuees. Washington, DC: National Centre for Transgender Equality.

Nelson, G. (2010). Housing for people with serious mental illness: Approaches, evidence, and transformative change. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 37, 123–146.

Noell, J. W., & Ochs, L. M. (2001). Relationship of sexual orientation to substance use, suicidal ideation, suicide attempts, and other factors in a population of homeless adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 29, 31–36.

Nolan, T. C. (2006). Outcomes for a Transitional Living Program Serving LGBTQ Youth in New York City. *Child Welfare League of America, Inc*, 85(2), 385–406.

Porter, M., Russell, C., & Sullivan, G. (2003). Gay, old, and poor. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 16,43–57. doi:10.1300/J041v16n02_03

Quintana, N.S., Rosenthal, J., & Krehely, J. (2010). On the Streets: The Federal Response to Gay and Transgender Homeless Youth. (Retrieved from the Center for American Progress website: <https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/issues/2010/06/pdf/lgbtyouthhomelessness.pdf>)

Ray, N. (2006). Lesbian, gay, bisexual and transgender youth: An epidemic of homelessness. New York, NY: National Gay and Lesbian Task Force Policy Institute and the National Coalition for the Homeless. Retrieved from: <http://www.thetaskforce.org>

Rew, L., Whittaker, T. A., Taylor-Seehafer, M. A., & Smith, L. R. (2005). Sexual health risks and protective resources in gay, lesbian, bisexual, and homeless heterosexual youth. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 10(1), 11–19

Rosario, M., Schrimshaw, E.W., & Hunter, J. (2012b). Risk factors for homelessness among lesbian, gay, and bisexual youths: A developmental milestone approach. *Children and Youth Services Review*, 34, 185–193.

Rosenthal, D., Mallett, S., & Myers, P. (2006). Why do homeless young people leave home? *The Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 30(3), 281–285.

Ryan, C., Huebner, D., Diaz, R. M., & Sanchez, J. (2010). Family acceptance in adolescence and the health of LGBT young adults. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(4), 205–213

Sakamoto, I., Chin, M., Chapra, A., & Ricciardi, J. (2009). A “normative” homeless woman? Marginalisation, emotional injury, and social support of transwomen experiencing homelessness. *Gay & Lesbian Issues and Psychology Review*, 5, 2–19.

Savenije, T. (2012), Het Amsterdams hulpverleningsaanbod voor allochtone homoseksuele, lesbische, biseksuele en transgender jongeren. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen. Amsterdam: GGD Amsterdam

Seneich, E. (2010). Are specialized LGBT program components helpful for gay and bisexual men in substance abuse treatment? *Substance Use & Misuse*, 45, 1077–1096. doi:10.3109/10826080903483855

Shelton, J., Stakelum, R., & Dodd, S.J. (2020). LGBTIQ Youth Homelessness in Europe: Findings from a Survey of FEANTSA Membership Organisations. FEANTSA, True Colors United, and the Silberman Center for Sexuality and Gender at Hunter College.

Spicer, S. S. (2010). Healthcare needs of the transgender homeless population. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 14, 320–339. doi:10.1080/19359705.2010.505844

Substance Abuse and Mental Health Services Administration (2011). Learning from the field: Programs serving youth who are LGBTQ and experiencing homelessness. (Retrieved from http://homeless.samhsa.gov/ResourceFiles/lgbt_listening_tour_report_v.3.6.pdf)

Taylor-Seehafer, M., Johnson, R., Rew, L., Fouladi, R.T., Land, L., & Abel, E. (2007). Attachment and sexual health behaviors in homeless youth. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 12(1), 37–48

The Williams Institute (2019). LGBT Demographic Data Interactive. Los Angeles, CA: UCLA School of Law.

Yu, V. (2010). Shelter and transitional housing for transgender youth. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 14(4), 340–345. <http://dx.doi.org/10.1080/19359705.2010.504476>.

Vijlbrief, A. Saharso, S. & Ghorashi, H. (2020). Transcending the gender binary: Gender non-binary young adults in Amsterdam, *Journal of LGBT Youth*, 17:1, 89-106, DOI: [10.1080/19361653.2019.1660295](https://doi.org/10.1080/19361653.2019.1660295)

Walls, N. E., Hancock, & Wisneski, H. (2007). Differentiating the social service needs of homeless sexual minority youths from those of non-homeless sexual minority youths. *Journal of Children & Poverty*, 13(2), 177–205. doi:10.1080/10796120701520309

Wells, E.A., Asakura, K., Hoppe, M.J., Balsam, K.F., Morrison, D.M., & Beadnell, B. (2013). Social services for sexual minority youth: preferences for what, where, and how services are delivered. *Children and Youth Services Review*, 35(2), 312–320.

Westerveld, N. (2022), *Onzichtbaar Geweld. Lhbt+ en huiselijk geweld*. Utrecht: Movisie.

Whitbeck, L. B., Chen, X., Hoyt, D. R., Tyler, K. A., & Johnson, K. D. (2004). Mental disorder, subsistence strategies, and victimization among gay, lesbian, and bisexual homeless and runaway adolescents. *Journal of Sex Research*, 41(4), 329–342.

Bijlage: Respondenten

Voor dit onderzoek hebben we geprobeerd een breed spectrum aan betrokkenen, professionals en ervaringsdeskundigen te spreken. In totaal hebben we met 38 direct betrokken personen gesproken.

Op een enkel gesprek na, vonden alle gesprekken face-to-face en op locatie plaats. Met sommige respondenten zijn meerdere gesprekken gevoerd en in een aantal gevallen was er sprake van een gesprek met twee respondenten tegelijk. De opdrachtgever is op de hoogte van alle gesprekken die wij hebben gevoerd.

Met een aantal respondenten, waaronder de ervaringsdeskundigen, hebben we de afspraak gemaakt dat ze anoniem blijven. Om die reden staan hieronder alleen het aantal personen en de organisaties vermeld die een bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek.

We willen alle respondenten heel hartelijk danken voor hun vertrouwen en het delen van hun expertise, ervaringen en inzichten.

HvO- Querido(verschillende locaties)	6
PerMens (verschillende locaties)	5
Opvangvoorziening Elandsstraat	4
Leger des Heils (verschillende locaties)	2
Opvang Oekraïners	1
GGD, T-huis	2
Regenbooghuis/ Pink Marrakech	1
Transgender Netwerk Nederland	2
De Tussenvoorziening (Utrecht)	1
Gemeente Den Haag	1
Veilige Haven	1
Trans United Europe	2
Wereldhuis	2
(jong)volwassen lhbtq+ dak- en thuislozen	8

Bijlage: Amsterdamse voorzieningen voor dak- en thuislozen

Mensen die in Amsterdam dak- of thuisloos worden, kunnen een beroep doen op uiteenlopende voorzieningen. Voordat mensen worden toegelaten tot een voorziening, wordt onderzocht of ze hiervoor in aanmerking komen.

Of dak- en thuislozen voor deze voorzieningen in aanmerking komen en, als dat het geval is, voor welke voorzieningen ze in aanmerking komen is onder andere afhankelijk van:

- de vraag of ze beschikken over een geldige verblijfsvergunning,
- de mate waarin sprake is van psychische kwetsbaarheid of fysieke dreiging,
- de mate waarin sprake is van zelfredzaamheid en een sociaal netwerk waarop een beroep kan worden gedaan.
- hun leeftijd.

Voor dak- en thuisloze Amsterdammers moeten de buurtteams voor (dreigend) dak- en thuislozen het eerste aanspreekpunt zijn, ongeacht de mate van zelfredzaamheid. De buurtteams, ingesteld in april 2021, doen een eerste intake van deze cliënten. Zij kunnen gebruikmaken van de expertise van Amsterdam Extra (gecontracteerde aanbieders voor Begeleid Thuis^{xi}). Dak- en thuislozen kunnen behalve bij een buurtteam voor een eerste intake ook terecht bij andere verwijzers.^{xii}

Wanneer volwassen dak- en thuisloze Amsterdammers geen verwijzer hebben, kunnen zij zich ook melden bij de 'Screeningsbalie Bijzondere Doelgroepen' op de Jan van Galenstraat 323, ook wel het 'daklozenloket' genoemd. De aanmelding wordt vervolgens getoetst door de Centrale Toegang Maatschappelijke Opvang (CTMO,^{xiii} ook wel de Centrale Toegang), een centraal toegangspunt van de GGD voor de voorzieningen Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW).

Afhankelijk van de situatie zijn er voor dak- en thuislozen verschillende voorzieningen.

- Voor dak- en thuislozen die als "niet zelfredzaam" worden beschouwd zijn er algemene voorzieningen en zogenaamde 'maatwerkvoorzieningen'.
- Algemene voorzieningen voor niet zelfredzame mensen zijn: de kortdurende en nachtopvang, de winterkoude regeling, de winteropvang en de noodopvang gezinnen.
- Maatwerkvoorzieningen voor niet zelfredzame mensen met meervoudige problematiek (o.a. psychische problematiek, schulden, verslaving, ontbrekend netwerk) zijn: Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW), waarbij 'een bed' wordt gecombineerd met begeleiding.
- Daklozen met een inkomen, ook wel economisch dak- en thuislozen of zelfredzame dak- en thuislozen genoemd, kunnen bijvoorbeeld tegen een vergoeding terecht in een algemene voorziening als een passantenhotel of -pension;
- Daklozen (al dan niet met kinderen) die als gevolg van huiselijk geweld geen huisvesting meer heeft, worden doorverwezen naar Blijfhuizen;
- Dak- en thuisloze personen zonder verblijfsvergunning kunnen in aanmerking komen voor opvang in speciale 24-uurs opvang in het kader van de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening.

Opvang voor dak en thuislozen die niet zelfredzaam zijn

Kortdurende opvang

Kwetsbare dak- en thuisloze volwassenen, die binnen hun eigen netwerk geen alternatieve opvangmogelijkheden hebben en een regiobinding met Amsterdam hebben, kunnen gebruik maken van algemene voorzieningen zoals de kortdurende dag- en nachtopvang (hierna kortdurende opvang), een voltijd verblijf gedurende een periode van in beginsel 10 dagen en afhankelijk van de omstandigheden maximaal drie maanden.^{xliii} Er zijn 270 plekken op verschillende locaties van het Leger der Heils en HVO. Daklozen van 18 tot 22 jaar kunnen ook terecht bij Maatschappelijke Opvang Atlantisplein, een opvang speciaal voor jongeren, waar ze maximaal 10 nachten kunnen blijven. Er wordt aan mensen die 23 jaar of ouder zijn een eigen bijdrage gevraagd van 5 euro tot 7,50 euro per etmaal. Voor 18-22 jarigen is de opvang gratis.

Een dak- en thuisloze kan zich melden bij een buurtteam of een andere verwijzer, die kijkt of de persoon in aanmerking komt voor kortdurende opvang. Als dat het geval is wordt iemand verwezen naar de GGD en op een wachtlijst geplaatst worden.

Winterkouderegeling

Als het buiten heel slecht weer is, dan gaat de winterkouderegeling van kracht. De GGD's van de vier grote steden besluiten gezamenlijk wanneer deze regeling geldt. Op deze dagen kunnen dak- en thuislozen terecht bij de dag- en nachtopvang aan de Transformatorweg 6. Na een intakegesprek door een medewerker van de GGD wordt de dak- en thuisloze doorverwezen naar een opvanglocatie waar ze kosteloos de nacht door kunnen brengen.

Noodopvang gezinnen

Een dakloos gezin kan via het buurtteam worden aangemeld bij het Centraal Meldpunt Dakloze Gezinnen (CMDG) van de GGD. Gezinnen die vier jaar of langer legaal in Amsterdam wonen, kunnen maximaal drie maanden in de noodopvang blijven voor 400 euro per maand. Soms kan dit met 3 maanden verlengd worden. Er zijn nu nog 220 plekken. Dat worden er binnenkort 200.

Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW)

Een deel van de Amsterdamse opvang van dak – en thuislozen kan een beroep doen op de MOBW, een onderdeel van de in 2015 ingevoerde Wet maatschappelijke ondersteuning.^{xliv}

In het vuistdikke handboek 'Kortdurende opvang Maatschappelijke opvang Beschermd wonen, handboek voor professionals' (verder 'het handboek') wordt aangegeven dat de MOBW is bedoeld voor mensen "met een stapeling van psychosociale en/of psychiatrische en/of Licht Verstandelijke Beperving (LVB) en andere complexe ondersteuningsvragen, al dan niet met een achtergrond van dak- en thuisloosheid. Zij zijn (nog) niet in staat zelfstandig en zonder begeleiding te wonen."

De doelgroepen van de MOBW zijn:

- 18 plussers. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen maatschappelijke opvang voor volwassenen (MOV) en maatschappelijke opvang voor jongvolwassenen en (jonge) gezinnen (MOJ).^{xlv}

- Mensen die in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit of als vreemdeling rechtmatig verblijf houden.

De voorzieningen binnen MOBW zijn onderverdeeld in drie hoofdclusters^{xlvi}:

1. 24 uurs voorzieningen
2. groepswonen
3. individueel begeleid wonen.^{xlvii}

Volgens het Beleidsprogramma Aanpak Dakloosheid 'Een nieuwe start' maakten er in 2020 in totaal ongeveer 4.700 mensen gebruik van een maatwerkvoorziening binnen MOBW en stonden er nog eens ongeveer 2.000 mensen op een wachtlijst, waarop ze in 2020 gemiddeld 1,5 tot 2 jaar moesten blijven staan. (pp. 35)

Maatschappelijke opvang voor Volwassenen (MOV)

Voor niet zelfredzame dak- en thuislozen die ouder dan 23 jaar zijn, zijn er in Amsterdam ongeveer 1650 plekken verdeeld over 24-uurs opvang, groepswoningen en woningen waar volwassenen alleen wonen. De dak- en thuislozen worden naar de MOV verwezen door verwijzers als het Buurtteam, Mobiel Tema, kliniek e.d.

Gedurende het intake-traject kunnen Het Instroomhuis^{xlviii} en de Opvang Poeldijkstraat aan volwassen dak- en thuislozen tijdelijke opvangplekken bieden. Dit zijn de zogenaamde 'trajectbedden'. Bij iedere cliënt wordt bekeken of een bed tijdens het intake-traject noodzakelijk is.

Maatschappelijke Opvang Jongvolwassenen (MOJ)

Er zijn ongeveer 425 plekken voor jongvolwassenen (van 18 tot 23 jaar) verdeeld over 24-uurs opvang, groepswoningen en woningen waar jongvolwassenen alleen wonen. Ze komen bij de MOJ via verschillende verwijzers als het Veldwerk van perMens^{xlix}, Jongerenwerk, Onderwijs, huisarts, psychiatrische klinieken. Er is hierbij volgens het handboek ook aandacht voor specifieke behoeften van lhbtqi+ jongvolwassenen, in het bijzonder transgenders.

Sinds 2020 zijn er daarnaast voor twee plekken een verblijf van maximaal drie maanden mogelijk binnen de nachtopvang. Gedurende deze periode wordt gewerkt aan netwerkherstel of opvang binnen het eigen netwerk.

Maatschappelijke opvang voor gezinnen (MOG)

Voor kwetsbare gezinnen met multi-problematiek zijn er ongeveer zeventig 24 uurs plekken (intramuraal en groepswonen) en 300 ambulante trajecten in zogenaamde omslagwoningen. De wachttijd voor deze regeling is ongeveer 15 maanden.

Opvang voor dak- en thuislozen die zelfvoorzienend zijn

Het gaat dan vaak om 'economisch dak- en thuislozen' die als voldoende zelfredzaam gekwalificeerd, omdat ze bijvoorbeeld eigen inkomen uit werk, en geen verslaving of psychische problemen.

Economisch dak- en thuislozen kunnen gebruik maken van de volgende voorzieningen:

1. Passantenhotel of -pensions zijn voorzieningen van HVO Querido waar Amsterdammers die redelijk zelfstandig zijn maximaal zes maanden tegen vergoeding kunnen verblijven. Er zijn hiervoor wachtlijsten.
2. Onder de pannen (bij Amsterdammers die tijdelijk tegen vergoeding een kamer beschikbaar stellen voor een zelfredzame dak- en thuisloze, via de Regenboog Groep). Sinds 2021 kunnen jongvolwassenen die niet in aanmerking komen voor MOBW ook gebruik maken van Onder de Pannen.
3. Winterkouderegeling (WKR).

Ongedocumenteerden

Ongedocumenteerden^{li} vallen buiten de MOBW omdat ze niet de Nederlandse nationaliteit hebben en geen geldige verblijfsvergunning hebben. Het is onbekend hoeveel ongedocumenteerden er in Amsterdam wonen. De gemeente verklaart op de gemeentelijke website dat het er volgens een schatting van het Wetenschappelijke Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) 15.000 (in 2017-2018) waren. Volgens de gemeente schatten NGO's en sleutelpersonen het aantal tussen 10.000 en 30.000.^{lii}

De gemeente Amsterdam biedt verschillende voorzieningen voor ongedocumenteerden waaronder 24-uursopvang op acht verschillende locaties in de stad. Dit gebeurt in samenwerking met het Rijk en vier andere gemeenten in de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening.

Inloop

Daklozen die 18 jaar of ouder zijn kunnen overdag op verschillende plekken terecht. Daarnaast zijn er plekken speciaal voor jongvolwassenen. In het inloophuis kunnen dak- en thuislozen zich opwarmen, naar de wc gaan, douchen en koffiedrinken, tv kijken op spelletjes doen. Soms is er ook eten verkrijgbaar. Aan de inloophuizen zijn hulpverleners verbonden.

Bijlage: Eindnoten

ⁱ In de literatuur ook wel afgekort tot SOGIE

ⁱⁱ bron: <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/10823003/1#>

ⁱⁱⁱ De term stakeholders staat voor belanghebbenden, in dit geval zijn dat de lhbtq+ ervaringsdeskundigen, zoals (ex) cliënten van opvang, de lhbtq-belangenorganisaties en de professionals die ervaring hebben met lhbtq+-personen in maatschappelijke opvang, begeleid wonen en zorg in Amsterdam. Zie paragraaf aanpak.

^{iv} De mate van zelfredzaamheid wordt bepaald in intake gesprekken aan de hand van de zelfredzaamheids matrix, waarbij o.a. gekeken wordt naar de vraag of iemand kan terugvallen op diens netwerk voor een slaappleaats en of er sprake is van stapeling van persoonlijke problemen.

^v <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/08/11/op-een-bankje-slapen-en-toch-niet-dakloos>

^{vi} <https://www.paroel.nl/nederland/aantal-daklozen-neemt-opnieuw-af-maar-praktijk-toont-ander-beeld-be3b2814/>

^{vii} <https://www.vn.nl/rechtvaardiger-dak-en-thuislozenbeleid>

^{viii} <https://sargasso.nl/half-nederland-uitgewoond/> en <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/08/11/op-een-bankje-slapen-en-toch-niet-dakloos-a4138691>

^{ix} Verschillende deskundigen pleiten ervoor de ruimere definitie van Feantsa, de Europese koepelorganisatie van nationale opvangfederaties, te gebruiken

https://www.feantsa.org/download/nl___1313787036796784442.pdf

^x <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/44/aandeel-jongere-daklozen-in-5-jaar-tijd-gehalveerd>

^{xi} Op basis van de literatuur kan een grove inschatting gemaakt worden van de omvang, zie paragraaf 2.

^{xii} Het was een initiatief dat het Amsterdam Centrum Buitenlanders (ACB), de Schorer Stichting, het COC Amsterdam en HVO-Querido in 2005 namen. In januari 2006 ging het project van start.

^{xiii} <https://www.zorgwelzijn.nl/veilige-haven-opvang-voor-allochtone-homos-zwz011859w/>

^{xiv} <https://www.coc.nl/geloof-cultuur/veilige-haven-op-volle-kracht>

^{xv} <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/vergadering/16323>

^{xvi} Met HLTB werd destijds hetzelfde als nu met lhbt bedoeld

^{xvii} <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/725043/1#search=%22veilige%20haven%22>

^{xviii} met de Tussenvoorziening, Moviera, Buurtteams, Lister, gemeente Utrecht, Movisie, de Dijk, COC Midden-Nederland, Leger des Heils, Stade back-up en Enik

---

^{xix} Denk aan trainingen als: Hoe ondersteun je lhbtqi-cliënten bij hulpvragen; Hoe ondersteun je transgender cliënten bij hulpvragen; Veilige opvang aan regenboogjongeren; Coming In: Ondersteuning aan biculturele lhbtqi'ers

^{xx} Gemeente Den Haag heeft gekozen voor het gebruik van 'queer' voor de lhbtqi+ groep

^{xxi} We hebben geprobeerd een zo divers mogelijk gezelschap aan belanghebbenden te spreken. De professionals die we spraken hebben uitlopende functies. We hebben gesproken met een directeur, teamleiders en regiomanagers, gebiedsteam coordinator, beleidsmedewerker, trajectbegeleiders, maatschappelijk werkers, zorg en inhoudelijk coördinator, begeleiders en ambulante werkers. Zie ook toelichting aanpak van het onderzoek, hoofdstuk 1.

^{xxii} Amsterdam kent verschillende vormen van opvang; van kortdurend verblijf in de nachtopvang tot een langere periode opvang in combinatie met begeleiding en/of een zorgtraject. Er zijn algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen, voor de verschillende groepen van dak- en thuislozen.

^{xxiii} Kunnen bewegen, eten, slapen, douchen zonder (dreiging van) verbaal of fysiek geweld.

^{xxiv} We hebben met meerdere professionals en cliënten gesproken over opvangvoorziening de Elandstraat, over locaties voor jongvolwassenen van HvO, PerMens en het Leger des Heils. Enkele respondenten hadden ook ervaring met locatie De Brecht.

^{xxv} Verschillende hulpverleners hebben tijdens ons onderzoek gewezen op signalen van de onveiligheid van dakloze lhbtqi+ personen zonder verblijfsvergunning of met een verblijfsaantekening in winteropvang en sommige LVV-voorzieningen. Als onderzoekers adviseren wij de gemeente deze signalen verder te onderzoeken, zie ook aanbevelingen in laatste hoofdstuk van dit rapport.

^{xxvi} LVV staat voor Landelijke Vreemdelingen Voorziening

^{xxvii} In de aanbevelingen komen we terug (op onderzoek naar) de doelgroepen die buiten de opdracht van dit onderzoek vallen.

^{xxviii} Misgenderen is iemand aanspreken met het verkeerde voornaamwoord.

^{xxix} CTMO – centrale toegang maatschappelijke opvang. Om in aanmerking te komen voor toegang tot de maatschappelijke opvang moet de cliënt in bezit zijn van een Nederlands paspoort en onvoldoende zelfredzaam zijn.

^{xxx} Maatschappelijke Opvang Volwassenen gaat het om maatwerkvoorzieningen voor niet zelfredzame volwassenen, waarbij (tijdelijke) opvang en begeleiding worden gecombineerd. Er is vaak sprake van een stapeling van psychosociale en/of psychiatrische problemen, Licht Verstandelijke Beperking (LVB) en andere ondersteuningsvragen.

^{xxxi} Geïnterviewde medewerkers van een 24 uren opvanglocatie zien dat gemiddeld 3 a 4 cliënten per jaar aangeven dat zij zichzelf identificeren als lhbtqi+'ers. De medewerkers schatten in dat het werkelijke aantal lhbtqi+-personen dat gebruik maakt van de nachtopvang hoger ligt, maar dat men zich juist in grotere nachtopvanglocaties 'stil houdt'.

---

^{xxxii} Initiatief van een lhbtqi+-activist en tevens medewerker reguliere opvang.

^{xxxiii} We hebben uiteenlopende ervaringen opgetekend van schelden, mis-genderen, pesten tot aanranding.

^{xxxiv} Geïnterviewde cliënten en medewerkers van opvangvoorzieningen hebben over uiteenlopende negatieve ervaringen van lhbtqi+- personen met medebewoners verteld. Daaruit maken we op dat schelden en mis-genderen regelmatig voorkomt, maar er zijn ook enkele geïnterviewden die hebben verteld over angst voor en ervaringen met (pogingen tot) aanranding in douches van grotere locaties.

^{xxxv} In 2020 werd de website straatapp.nl gelanceerd met enkele organisaties waarbij (dakloze) lhbtqi+'ers terecht kunnen.

^{xxxvi} Bijvoorbeeld de Verenigde Staten, Canada en Zuid-Afrika (Kaapstad), maar ook dichterbij huis in Londen, Brussel en Utrecht.

^{xxxvii} Verschillende hulpverleners hebben tijdens ons onderzoek gewezen op de onveiligheid van dakloze lhbtqi+ personen zonder verblijfsvergunning of met een verblijfsaantekening in winteropvang en Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (LVV). Als onderzoekers adviseren wij de gemeente deze signalen verder te onderzoeken, zie ook aanbevelingen in laatste hoofdstuk van dit rapport.

^{xxxviii} We hebben uiteenlopende ervaringen opgetekend van schelden, mis-genderen, pesten tot handtastelijkheden en aanranding.

^{xxxix} Non binaire personen hebben uiteenlopende gevoelens over hun gender, kunnen geen gender of juist meerdere genders ervaren. <https://www.oneworld.nl/lezen/seks-gender/lhbt/waarom-die-angst-voor-non-binaire-mensen/>

^{xl} Amsterdam Extra bestaat uit gecontracteerde zorgaanbieders OGGZ en kan individuele begeleiding bieden aan alle MOBW cliënten met een beschikking ambulante ondersteuning van de buurtteams.

^{xli} De Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) maakt onderdeel uit van de aanmelding. Via een digitaal formulier worden ze aangemeld in Trajectus, een webapplicatie van de GGD Amsterdam. <https://trajectusamsterdam.itforcare.nl/>

^{xlii}

<https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/zorgprofessionals/maatschappelijke/maatschappelijke/centrale-toegang/>

^{xliii} De volgende termijnen van verblijf zijn van kracht: Niet kwetsbaar: het verblijf eindigt na maximaal 10 dagen; kwetsbaar en cliënt wordt warm overgedragen naar een andere type zorg of voorziening, regio of stad: het verblijf eindigt na maximaal 15 dagen; Kwetsbaar en recht op traject MO/BW in Amsterdam: het verblijf eindigt na maximaal 3 maanden. Op grond van humanitaire redenen of vanuit goed hulpverlenerschap kan in individuele gevallen worden besloten van de verblijfstermijnen af te wijken. Veldregie neemt hierover een besluit.

---

^{xliiv} De MOBW-voorzieningen zijn bedoeld voor mensen die niet (voldoende) zelfredzaam zijn. In de Wmo wordt omschreven dat de voorzieningen bestemd zijn voor een persoon die "(...) niet in staat is zich op eigen kracht, met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met behulp van andere personen in zijn sociale netwerk te handhaven in de samenleving" (Wmo 2015, Artikel 1.2.1 c).

^{xliv} In sommige gevallen kunnen cliënten eerder aangemeld worden dan 18 jaar, daar wanneer het te maken heeft met continuïteit van dienstverlening of passende ondersteuning

^{xlvi} Daarnaast worden er volgens het Handboek verschillende subclusters onderscheiden: Omslag; Psychiatrie (regulier); Psychiatrie (intensief); psychiatrie met verslaving (regulier); psychiatrie met verslaving (intensief); Psychiatrie met VB (regulier); Psychiatrie met VB (intensief); Psychiatrie met verslaving en VB (intensief); Somatiek met psychiatrie zonder verslaving; Somatiek met psychiatrie/ psychosociaal met verslaving (regulier); Somatiek met psychiatrie/ psychosociaal met verslaving (intensief); Psychosociaal met actieve verslaving (regulier); Psychosociaal met stabiele/geen verslaving (regulier) Cliënten zijn wel verslaafd, maar er is geen actief gebruik; Psychosociaal met stabiele/geen verslaving (regulier); Autisme (jongeren/volwassenen).

^{xlvii} Individuele woningen kunnen dicht tegen de intramurale voorzieningen of groepswooningen georganiseerd zijn, maar het kunnen ook sociale huurwoningen zijn die in de wijk staan. De huurcontracten van deze woningen staan in eerste instantie op naam van de aanbieders. Bij "bewezen" zelfstandigheid wordt het huurcontract omgeklapt op naam van de persoon en is een "MOBW-traject" officieel beëindigd.

^{xlviii} Instroomhuis is bedoeld voor dak- en thuislozen vanaf 23 jaar die in de afgelopen twee jaar in de regio Amsterdam hebben verbleven en die nog geen trajectplan hebben. In het Instroomhuis werken het Leger des Heils, HVO-Querido, Werk en inkomen, de GGD en Jellinek Mentrum nauw samen.

^{xlix} Tijdens deze intake ligt de focus op de voorwaarden van MOJ.

i

^{li} mensen zonder geldige verblijfsvergunning die Nederland om verschillende redenen (nog) niet hebben verlaten

^{lii} <https://www.amsterdam.nl/zorg-ondersteuning/ondersteuning/vluchtelingen/ongedocumenteerden/>

